

Ustanove in dejavnosti za mlade v okoliščinah ranljivosti in izključenosti

Sektor za
salezijansko
mladinsko pastoralo

OPERE E SERVIZI PER GIOVANI IN SITUAZIONE DI VULNERABILITÀ ED ESCLUSIONE

© Sektor za mladinsko pastoralo,

Don Boskovi salezijanci – Centralni sedež, Rim, 2024

Grafično oblikovanje: Artia Comunicación

Ilustracije: Javier Carabaño

Prevod: Jure Babnik

Jezikovni pregled: Kristina Anželj

Prelom: Marko Suhoveršnik

Izdala: Salezijanska mladinska pastoralna, Ljubljana, 2024

Založil: Salezijanski inšpektorat, Ljubljana

Nekomercialna izdaja

Ustanove in dejavnosti za mlade v okoliščinah ranljivosti in izključenosti

Sektor za
salezijansko
mladinsko pastoralo

KRATICE IN OKRAJŠAVE

VZ	vrhovni zbor don Boskovih salezijancev
GVS	Glasilo vrhovnega sveta
K/SP	Konstitucije in Splošni pravilnik družbe svetega Frančiška Saleškega
ONI	organski načrt inšpektorije
VPN	vzgojno-pastoralni načrt
VPS	vzgojno-pastoralna skupnost

Kazalo

Predstavitev	6
» Poglavlje 1	
IZVIRNOST USTANOV IN DEJAVNOSTI ZA MLADE V OKOLIŠČINAH RANLJIVOSTI IN IZKLJUČENOSTI	9
1.1 Don Boskova odločitev za socialno dejavnost	10
1.2 Specifičnost tega okolja v salezijanski mladinski pastoralni	13
1.3 Specializirane strukture, dejavnosti in projekti	17
1.4 Skupine, ki jim služimo.	19
» Poglavlje 2	
VZGOJNO-PASTORALNA SKUPNOST V USTANOVAH IN DEJAVNOSTIH ZA MLADE V OKOLIŠČINAH RANLJIVOSTI IN IZKLJUČENOSTI	23
2.1 Pomen vzgojno-pastoralne skupnosti (VPS)	24
2.2 Subjekti vzgojno-pastoralne skupnosti (VPS)	25
» Poglavlje 3	
VZGOJNO-PASTORALNA PONUDBA USTANOV IN DEJAVNOSTI ZA MLADE V OKOLIŠČINAH RANLJIVOSTI IN IZKLJUČENOSTI	31
3.1 Duhovna razsežnost in pot vere	32
3.2 Družinsko ozračje in vzgojna ponudba	35
3.3 Preventivno merilo	38
3.4 Družbeni in politični vidik	40
» Poglavlje 4	
ORGANSKA PASTORALNA ANIMACIJA USTANOV IN DEJAVNOSTI ZA MLADE V OKOLIŠČINAH RANLJIVOSTI IN IZKLJUČENOSTI	43
4.1 Temeljni pristopi v ponudbi	44
4.1.1 Poglobljeno poznavanje mladinske stvarnosti in kulturnih procesov	44
4.1.2 Načrt celostnega spremljanja	45
4.1.3 Razvoj mrežnih programov in projektov	47
4.2 Strukture udeležnosti in odgovornosti	50
4.2.1 Na lokalni ravni	50
4.2.2 Na inšpektorialni in medinšpektorialni ravni	52
» Zaključek	
Od pasti umika k preboju na neznane teritorije	55
Literatura	58

Predstavitev

Z velikim zadovoljstvom predstavljam to novo izdajo dela *Ustanove in dejavnosti za mlade v okoliščinah ranljivosti in izključenosti*, ki dopolnjuje *Referenčni okvir salezijanske mladinske pastorale (2014)*. V njem je opisana pot razmišljanja in prakse zadnjih let v salezijanski kongregaciji glede aktualnosti, identitete in vzgojno-pastoralnega dela teh salezijanskih navzočnosti. Delo Sektorja za mladinsko pastoralo je pomenilo zbrati skupaj to, kar smo si delili na številnih srečanjih, posvetih in na mednarodnem kongresu leta 2022.

Služenje najmanjšim je poudarjeno kot **prednostna naloga naše Družbe**: ta prednostna izbira oblikuje našo poklicanost in smisel našega salezijanskega poslanstva. To ni »karizmatična arheologija«. Za temi vrsticami se skriva veliko razmišljanj in izkušenj številnih salezijanskih navzočnosti, ki jih lahko povzamemo v tisto strašno vprašanje, ki je odmevalo v raju: »Kje je tvoj brat?« (1 Mz 4,9). To je vprašanje, ki se še danes dviga nad nami in nas vabi, da bi osupnili in se zavedali, da je prvotni Božji načrt za človeštvo ranjen. Kot salezijanci spremljamo toliko ljudi, zlasti mladih, ki se rodijo, živijo in umrejo v okoliščinah z različnimi krivicami, trpljenjem in nemočjo. *Vsi imajo obraz, ime in priimek, zgodovino, družino, izkušnje, čustva, želje, sanje, vrednote, kvalitete in možnosti.*

Os razmišljanja besedila se vrtili okoli **nekaterih prepričanj, ki jih želimo sprejeti** še močneje in ki morajo biti smernice za poživitev ognja naše karizme: kaj je in kakšen naj bo naš pristop v teh ustanovah in dejavnostih v luči don Boskove izkušnje; pomen oseb v vzgojno-pastoralni skupnosti; kakšne so značilnosti, smernice in načela naše vzgojno-pastoralne ponudbe; kakšne spremembe naj se zgodijo v vodenju in metodiki dela v naših dejavnostih, službah in centrih.

Uporabljamo besedo *izključenost*, ki je bolj kompleksen termin kot pomanjkanje ekonomskih sredstev; ima večdimenzionalni značaj, saj je posameznik prikrajšan za številne temeljne pravice in svoboščine, ki so povezane z njegovo blaginjo: delo, zdravje, izobraževanje, usposabljanje,

stanovanje, kvaliteta življenja. Ker ne more uresničevati svojih pravic in družbene participacije, ne more uživati polnega statusa državljana te družbe.

Koncept *socialne ranljivosti* se nanaša na širok spekter situacij med vključenostjo v družbeno strukturo in izključenostjo iz nje, kakor tudi na krhkost in nagnjenost nekaterih posameznikov ali skupnosti, da preidejo iz območja ranljivosti v območje izključenosti. V primeru naših mladih mislimo na izpostavljenost zelo različnim tveganjem (zapletene osebne razmere, družinska izkoreninjenost, opustitev šolanja, odvisnost od drog, nezaželena osamljenost, prestopništvo ali kriminal itd.). Ranljivost ne vodi nujno do izključenosti. Zato je pomembno uresničevati preventivne pristope, ki so značilni za salezijansko delovanje.

Na koncu je treba poudariti, da naj bi bili ti razmisleki, smernice in predlogi hkrati *dovolj konkretni*, da presežejo svet idej, in dovolj splošni, da omogočajo prožno pristopanje v spreminjajoči se stvarnosti. V tem dokumentu so nekatera vprašanja le nakazana in jih je možno še bolj poglobiti, druga pa so le predlagana, saj jih mora vsaka skupnost in vsaka inšpektorija, izhajajoč iz lastne stvarnosti in možnosti, konkretizirati in jim dati obliko.

Posebna zahvala gre don Rafaelu Bejaranu SDB ter široki mreži vzgojiteljev, vključenih v te salezijanske ustanove in dejavnosti, za njihov bogat prispevek k temu dokumentu, vedno v dinamiki soodgovornosti in življenja. **Vsi ti vsak dan izkazujejo svojo strokovnost, navdušenje, pastoralno inteligentnost in brezmejno predanost** številnim mladim, ki so se znašli v težkih okoliščinah izključenosti. To je vzgojno in evangelizacijsko delo, ki pušča pečat za potomce.

Delo teh salezijancev in laikov poskušam povzeti v nekaj verzih Fernanda Sabina; kajti pomembne stvari v življenju se najboljše izražajo v pesniških zbirkah in verzih:

*Od vsega ostanejo tri stvari:
gotovost, da vedno začnemo,
gotovost, da moramo nadaljevati,
in gotovost, da bomo prekinjeni, preden končamo.
Ne glede na to moramo delati:
iz prekinitve naredimo novo pot,
iz padca – plesni korak,
iz strahu – lestev,
iz sanj – most,
iz potrebe – srečanje.*

Miguel Ángel García Morcuende SDB
Vrhovni svetovalec za mladinsko pastoralo
RIM, 24. MAJ 2024

IZVIRNOST USTANOV IN DEJAVNOSTI ZA MLADE V OKOLIŠČINAH RANLJIVOSTI IN IZKLJUČENOSTI

POGLAVJE

1 1

DON BOSKOVA ODLOČITEV ZA SOCIALNO DEJAVNOST

❖ Don Bosko, ki ga je ganila usmiljena Božja dobrota, se je čutil izzvanega zaradi dramatičnega položaja številnih mladih: negotovost zaposlitve, nizke plače, prenatrpanost v neprimernih stanovanjih, higiensko-sanitarne težave, moralna beda, revščina in vzgojna nevarnost. S prihodom v Torino novembra 1841 je bil posrkan v to kruto stvarnost, skrbel je za obrtnike, za migrante, za sirote in za nekdanje zapornike, odpiral je nova in inovativna vzgojno-pastoralna okolja ter v te projekte vključeval številne ljudi in ustanove.

Vstopil je v *Cerkveni konvikt* (duhovniški dom), da bi nadaljeval študij moralne teologije in pridiganja. Tam mu je don Cafasso, predstojnik Konvikta in njegov duhovni spremljevalec, zaupal nalogo obiskovanja zaporov, kjer je prvič spoznal zaskrbljujoče stanje mladih zapornikov. **Vtis, ki so ga nanj naredili zaprti mladi, ga je ganil in vznemirjal.**

Ko je moral zapustiti Cerkveni konvikt, ni prenehal skrbeti za najbolj zapuščene mlade, ki so mu sledili iz Konvikta v Zavetišče grofice Barolo, k Sv. Petru v vezeh, k Sv. Martinu pri mlinih, v Hišo Moretta, na travnik bratov Filippi, dokler ni 12. aprila 1846, na veliko noč, prispel v Valdocco. Te poti potujočega Oratorija ni mogoče razumeti brez »revnih in zapuščenih mladih«, ki so taval po torinskih ulicah.

»Bilo je tedaj, ko sem občutil, da če fantje, ki zapustijo kraj kazni, najdejo dobrohotno roko, ki skrbi zanje, jih spremlja v prazničnih dneh, išče zanje namestitev in delo pri kakšnem poštenem gospodarju, jih gre včasih med tednom obiskat, potem začnejo častno življenje, pozabijo na preteklost in postanejo dobri kristjani in poštene državljanjani.« (*Spomini na Oratorij sv. Frančiška Saleškega*, str. 84)

»Devica Marija je pokazala don Bosku njegovo delovno področje med mladimi in ga nenehno vodila in podpirala« (K 8). Njegova pot je bila pogumna in predana. Začel je uresničevati aktivno državljanstvo in preprečevati vzroke za številne nadloge, ki so pestile mlade, ter spodbujal celostno vzgojo, ki bi preprečila, da bi mnogi med njimi postali žrtve te strukturne stiske. Zato je predvsem sprejel in ponudil osnovne

materialne potrebe (kot so hrana, obleka, stanovanje in izobraževanje) številnim osirotelim mladostnikom in tistim brez spremstva, ki so prišli v mesto Torino, da poiščejo delo – tako med delovnim tednom kakor v času počitnic so bili popolnoma prepuščeni svoji usodi.

❖ **Z isto pastoralno ljubeznijo sv. Janeza Boska, kot znamenje Cerkve v izhodu** (prim. *Evangelij veselja*, 27), gremo danes naproti otrokom, mladim, družinam in skupnostim, ki živijo v razmerah ranljivosti in izključenosti. Ta resničnost je največje moralno razpotje naših družb in nas kot salezijanske vzgojiteljke izziva, da se opredelimo glede nasprotujočih si poti.

»Don Bosko je jasno videl socialni pomen svoje ustanove. Delamo med preprostim ljudstvom in za revno mladino. Vzgajamo jih za nravno, strokovno in družbeno odgovornost, tako da sodelujemo z njimi. S tem prispevamo k napredku skupine in okolja. Kot redovniki smo udeleženi pri pričevanju in zavzetosti Cerkve za pravičnost in mir.« (K 33)

Zato imajo naše ustanove in dejavnosti preobrazbeno poslanstvo, saj si prizadevajo za odpravo socialne izključenosti – ta je skupek dejavnikov, ki veržno otežujejo ali neposredno preprečujejo razvoj najbolj potrebnih oseb. Ta izključenost gre dlje od revščine v njenem tradicionalnem pomenu pomanjkanja dobrin in se nanaša na **vse, kar je v nasprotju s svobodo Božjih otrok in krši njihovo človeško dostojanstvo**.

❖ **Pojem dostojanstva se v današnji zavesti poimenuje z izrazom človekove pravice**, njihovo zanikanje pa je najvišja stopnja ponižanja. Solidarnostna angažiranost združuje priznanje dostojanstva z univerzalnostjo državljanskih, političnih in socialnih pravic. Kot salezijanci smo zaradi pomanjkanja dostojanstva razočarani in čutimo klic tistih, ki so zaradi zgodovinskih ali drugih okoliščin zanj prikrajšani ali jim je odvzeto.

Ta »začarani krog izključevanja« ovira ali celo preprečuje dostop posameznikov in skupin do virov in priložnosti za socialno blaginjo, jih ignorira kot subjekte pravic in jih izpostavlja tveganju, da bodo živeli v bedi. Kljub temu da je težko strogo opredeliti in razlikovati vse *oblike prikrajšanja temeljnih pravic*, poskušajmo podati kratek pregled:

- ▮ Duševno in telesno zdravje prek pravilne prehrane.
- ▮ Dostop do dostojnega dela in s tem dostopnost dohodka in ekonomske neodvisnosti.
- ▮ Dostop do izobraževanja in kulture na različnih ravneh.
- ▮ Skrb za duhovno razsežnost za celostni pristop k osebi.
- ▮ Posedovanje dostojnega in primernega doma, ki je ključni prostor za življenje, vzgojo otrok in trdne odnose.
- ▮ Enakost, pravičnost in fizična varnost, kjer ljudje niso izkoriščani in zlorabljeni.
- ▮ Priznavanje nacionalnosti, državljanstva in svobode gibanja.
- ▮ Pravica do vključevanja v družbo in zagotavljanje svobode govora.

Na poseben način se v današnjem spremenljivem, povezanem, zapletenem in dvoumnem svetu osiromašenje kaže tudi **v »zanikanju« tega, kar je odnos.** Tako kot v don Boskovem času tudi danes otroci in mladi, ki so odtrgani od svojega čustvenega okolja, družinskega jedra in/ali soseske ali skupnosti in institucij, doživljajo prikrajšanost za izkušnjo ljubezni. Ta ločenost se kaže na različne načine in v različnih družbenih vprašanjih, kot je to npr. v družini:

»S karizmatičnega vidika ostaja nujnost specifičnega osredotočenja na družino, saj so materialna, kulturna, moralna in duhovna revščina in včasih celo 'družinska revščina' tesno povezane z družinskimi težavami.« (*Mladinska pastoralna in družina*, str. 55)

Zato je nujno potrebno poglobljeno videnje in ustvarjalna domišljija, s katerima bi zagotovili – ne izključno, ampak s strokovno specializacijo – okrepitev načina pristopa, ki bi upošteval *oživitev izkušnje »ljubezni«*.

❖ Očitno je, da so najšibkejši člani obubožanih skupnosti, katerih pravice so bile kršene, pogosto otroci in mladi. Ti postanejo žrtve začaranega kroga, ki jih lahko prisili v **ponavljanje destruktivnega in neprilagojenega vedenja**, kar vedno bolj povečuje družbeno vrzel, ki razdvaja človeško

družino. Don Boskova neposredna izkušnja z mladimi, ki jih je obiskoval v zaporu »General«, potrjuje, da se bo zaporniška rešitev za te mlade, če se ne bo pravočasno ukrepalo, spremenila v pravo šolo prestopništva, zaradi česar bodo v slabšem položaju kot prej.

»Korak za korakom sem uspel, da so začutili človeško dostojanstvo, ki je razumno in ki si priskrbi vsakdanji kruh s poštenim delom, ne pa s krajami. Takoj ko je v njihovih glavah zazvenelo moralno in versko načelo, so v srcu začutili zadovoljstvo, ki ga niso znali pojasniti, a zaradi katerega so si želeli biti boljši.« (*Cenni storici intorno all'Oratorio di S. Francesco di Sales – Zgodovinski zapisi v povezavi z Oratorijem sv. Frančiška Saleškega*)

Ni dvoma: dokler obstajajo izključene soseske, marginalizirane etnične skupine, izolirani narodi, nerazvita območja, revne države ali marginalizirani mladoletniki, se salezijanska družina čuti poklicano, da jih sprejme, skrbi zanje, jim ponudi hrano in dom. Prav tako razvija vzgojno-pastoralne strategije, vzpostavlja zaveznitva z različnimi entitetami, da bi lahko dosegli moralno in ekonomsko avtonomijo, ki jim bo omogočila uresničevati vse svoje pravice in dostojanstveno pripadati družbi.

1 2

SPECIFIČNOST TEGA OKOLJA¹ V SALEZIJANSKI MLADINSKI PASTORALI

❖ Za razumevanje razmer, v katerih ljudje živijo brez zaščite in z omejenim dostopom in uživanjem družbenih in političnih pravic, je Janez Pavel II. v svoji Apostolski spodbudi *O pokori in spravi* (CD 25, 1985) govoril o **»družbenem grehu«, to je tedaj, ko mreža odnosov v skupnosti postane nepravilna**. Izključenost, ki vpliva tako na človekovo stanje kot na družbeni sistem, vsak dan narašča ter dramatično in strukturno postaja družbeni greh.

❖ Številne oblike revščine kršijo tako pravice posameznika kot skupnosti, ki trpijo zaradi poslabšanja svojega okolja. Družba, ki temelji na naraš-

¹ Z izrazom »okolje« označujemo vzgojne in pastoralne strukture, v katerih se udejanja salezijansko poslanstvo glede na določeno vzgojno-pastoralno ponudbo (RO, str. 185).

čajoči neenakosti, potiska na obrobje vse, ki so krhki, številne mlade, ki doživljajo lastni brodolom, in vse tiste, ki so drugačni, ker so nevarni. Takšne razmere neenakosti so se normalizirale in celo ponotranjile v vsakdanjem življenju številnih sodobnih družb, zaradi česar **bolečina tistih, za katere je treba poskrbeti, postaja nevidna; hkrati pa narašča brezčutnost** tistih, ki so moralno in institucionalno zavezani k odpravljanju pojavov neenakosti.

❖ Ustanove in dejavnosti, namenjene mladim in skupnostim, ki so ranljive in izključene, so v skladu s »**celostnim človeškim razvojem**«, ki ga zagovarja družbeni nauk Cerkve.

26. marca 1967 je papež Pavel VI. objavil encikliko *Populorum Progressio* – O delu za razvoj narodov, ki je s svojim vplivom na razvojne modele in šole pomenila začetek paradigme krščanskega družbenega nauka, osredotočenega na človekovo dostojanstvo, ki prinaša na pravicah temelječi pristop, in na teologijo, ki osebo pojmuje kot Božjo podobo in podobnost. Ta katoliška šola razvoja se izraža v »celostnem človekovem razvoju«², ki je solidaren³, dobrodelen – »prejeta in podarjena ljubezen«⁴, trajnosten⁵ in bratski⁶.

VPN (vzgojno-pastoralni načrt) teh ustanov in dejavnosti temelji na modelu razvoja, ki je *celosten v osebni in družbeni razsežnosti ter solidaren v odnosni razsežnosti*. Na ta način se odziva na specifične razmere, ki močno omejujejo življenjsko pot mladih in njihovo odraslo življenje. Tako zagotavljamo podporo in neposredno pomoč posameznikom, družinam in skupinam ter skupaj z njimi načrtujemo ukrepe, ki jim omogočajo, da premagajo svoj položaj in ustvarijo pozitiven družbeni učinek, kar je specifični način oznanjevanja evangelija.

Po drugi strani pa ob soočenju s to resničnostjo obstaja tveganje, da bi mislili, da je salezijanska ustanova s temi značilnostmi za take mlade samo »organizacija«, in bi pozabili, da smo tudi **izraz krščanske skupnosti**. V

² Papež Pavel VI.

³ Papež Janez Pavel II, *Okrožnica O skrbi za socialno vprašanje – Sollicitudo Rei Socialis*.

⁴ Papež Benedikt XVI, *Okrožnica Bog je ljubezen – Deus caritas est*.

⁵ Papež Frančišek, *Okrožnica Hvaljen, moj Gospod – Laudato si*.

⁶ Papež Frančišek, *Okrožnica Vsi smo bratje – Fratelli Tutti*.

resnici se v kontekstu evangelizacijske naloge Cerkve čutimo poklicane, da spodbujamo celostni razvoj oseb in narodov: »blagoslovljamo, oživljamo, dvigamo« (Veselje evangelija, 273) najrevnejše in najbolj izključene.

❖ Pomembno se je zavedati, da o socialni ranljivosti in izključenosti ne moremo govoriti kot o dveh enotnih pojmi, saj govorimo o široki paleti specifičnih in homogenih skupin in oseb. Z drugimi besedami lahko rečemo, da ne obstajata splošna ranljivost in izključenost; **obstaja pa izključenost in ranljivost skoraj za vsako osebo**, ki se ponavlja in izraža v številnih pojavnih oblikah.

Tako kot don Bosko moramo začeti z opazovanjem dogajanja okoli nas in ga analizirati s čim širšim in globalnim pogledom, zavedajoč se, da je vse povezano: »iskrena skrb za naše lastno življenje in naše razmerje do narave sta neločljivo povezana z bratstvom, pravičnostjo in zvestobo v odnosih do drugih« (Hvaljen, moj Gospod, 70). Zato trenutno nobenega položaja revščine/izključenosti ni mogoče pojasniti z enim samim dejavnikom. Gre za zapletene in medsebojno povezane resničnosti.

Skratka, zagotavljanje specializiranih dejavnosti za mlade in skupnosti v takih okoliščinah se ne odvija samo v ustanovah, ki so navzoče v teh okoljih: **v vsaki salezijanski ustanovi je odločitev za uboge neločljivo povezana z njeno naravo in namenom**. V tem smislu je za celostno salezijansko mladinsko pastoralno tipična dejavnost preprečevanja in soočenja z morebitnimi tveganimi situacijami ter prepoznavanja potreb mladih v vsakem okolju in v vsakem kontekstu.

»Z don Boskom znova potrjujemo prednostno skrb za 'ubogo, zapuščeno in ogroženo mladino', ki je najbolj potrebna ljubezni in oznanjevanja evangelija, in delujemo zlasti v krajih najhujše revščine.« (K 26)

Inšpektorialna skupnost se na vsakem vzgojno-pastoralnem področju – potem ko se izvede institucionalno in osebno razločevanje ter posodobljena in ustrezna teritorialna analiza mladinskega in družbenega konteksta – **zavzema za tiste dejavnosti, ki imajo jasno izbiro za najrevnejše in najbolj potrebne**. Gre za to, da odpremo oči in vidimo stvarnost, da smo občutljivi in nas gane trpljenje najbolj potrebnih, da smo pripravljeni ponuditi svoje sposobnosti, roke in dobrine v njihovo službo, kar je glede na evangelij načrt dobrega Samarijana.

Zato **morata inšpektor in njegov svet te izbire vključiti v ONI (organski načrt inšpektorije)**, tako da pripravita potrebne usmeritve za vse salezijske navzočnosti, da bi se ukrepalo na vseh področjih, na katerih prihaja do izključenosti: ekonomske situacije (pomanjkanje materialnih dobrin in dostop do ustreznega dohodka), državljanska prikrajšanost (pravica do zdravja, izobraževanja, stanovanja ...) in šibke socialne vezi (odnosi, sobivanje ...).

❖ Vsaka VPS (vzgojno-pastoralna skupnost) ustanove in dejavnosti za mlade v okoliščinah ranljivosti in izključenosti skupaj z družbenimi akterji na teritoriju po eni strani razvija strategije za podporo mladim in skupnosti s sistematizirano metodologijo; po drugi strani pa zagotavlja ustreznost kadrov/profilov, potrebnih za procese vodenja, administracije, pastore in psihosocialne pomoči. Le tako lahko načrti nudijo **učinkovite odzive na kratek, srednji in dolgi rok** v utrjenem institucionalnem kontekstu. Hkrati je treba zagotoviti trajnostno upravljanje svojih človeških in finančnih virov.

Zato je treba pri oblikovanju programov in strategij pomoči premagati in se izogibati vsakršnemu zgolj osebnemu pristopu ali improvizaciji, saj salezijska prisotnost ne sme biti odvisna od ene same osebe. Vzgojno-pastoralno delovanje usmerjajo vsi člani VPS, zlasti laični in verski vzgojitelji, **vsí se identificirajo v istem poslanstvu in apostolski gorečnosti**.

Hkrati je treba *ustrezno priznati in spoštovati poklic, vlogo in sposobnosti vsakega posameznika* ter upoštevati, da so znanje in izkušnje ljudi neprecenljivo bogastvo, s katerim je treba začeti dialog v odprtem, vključujočem in sodelovalnem ozračju.

❖ Institucionalni model pomoči in upravljanja ustanov in dejavnosti za mlade v okoliščinah ranljivosti in izključenosti se umešča v socialni sektor in se zato **v različnih državah razvija v okviru specifičnega zakonodajnega in davčnega režima**.

Ta salezijska dejavnost glede na organizacijsko in pravno področje ustreza socialni in solidarnostni ekonomiji, znani tudi kot *tretji sektor* za socialno dejavnost, ki se razvija prek neprofitnih ustanov. To nas je spodbudilo k boljši organizaciji tega področja salezijske mladinske pastore, ki zagotavlja kompetentne odzive.

»Vse to nas spodbuja, da se vedno bolj vključujemo v procese izobraževanja in evangelizacije z družbenim odzivom naših navzočnosti, ki sprejemajo številne pravne oblike civilnega ali cerkvenega reda kot pogoj, da lahko svoje storitve v različnih državah ponujajo na strokoven in pregleden način.

V tem sektorju se torej srečujemo z združenji, zadrugami, nevladnimi organizacijami (NVO), samostojnimi podjetji za humanitarno pomoč, mešanimi sporazumi za usklajeno zagotavljanje specializiranih storitev, socialnimi centri, ki zagotavljajo psihosocialno in zdravstveno oskrbo na splošno in so tudi agencije za zaposlovanje itd. Tako kot na drugih področjih naše mladinske službe se od drugih podobnih organizacij razlikujemo po tem, da salezijanci evangeliziramo z zagotavljanjem socialnih storitev in vsem ponujamo iskanje smisla in odprtost za transcendenco, pri tem pa spoštujemo svobodo vsakega posameznika.« (GVS 438, str. 18)

1 3

SPECIALIZIRANE STRUKTURE, DEJAVNOSTI IN PROJEKTI

❖ Vzgojno-pastoralna dejavnost v tem okolju se razvija v specializiranih strukturah ter preko specifičnih in strokovnih programov. **Iniciative inšpektorij na tem področju sledijo različnim strategijam** in se prilagajajo različnim geografskim in kulturnim območjem.

Zato se zavedamo velike raznolikosti dejavnosti in ustanov glede na velikost, obseg, geografsko in ozemeljsko lokacijo, namen, delovne metode ali organizacijsko kulturo. Poleg tega imajo različni projekti, odvisno od kompleksnosti ustanove, marsikje lastne strukture in specializirane postopke za pomoč prejemnikom, med katerimi izstopajo naslednji:

- ▶ **Pastoralne ponudbe za spremljanje mladih v okoliščinah ranljivosti in izključenosti:** pastoralne ekipe, ki razmišljajo o spremljanju in spodbujanju rasti v veri mladih v tem okolju z izkustvenimi predlogi, ki spoštujejo njihovo zgodovino in kulturo.

- ▮ **Vzgojni domovi:** internati, stanovanjske in polstanovanjske skupine, prehodni domovi, stanovanja za prej nastanjene mlade, varne hiše in družinski domovi.
- ▮ **Pastoralna in psihosocialna podpora:** ekipe za duhovno in strokovno podporo v kriznih in urgentnih socialnih situacijah, ki načrtujejo in izvajajo vzgojne načrte za interdisciplinarno pomoč in posredovanje, za procese duhovne rasti, zdravljenja, rehabilitacije, povrnitve pravic in ponovne vzpostavitve podpornih mrež.
- ▮ **Programi za mlade s socialno-vzgojnimi ukrepi:** razviti z mladimi, ki so v navzkrižju z zakonom, ter z osebami, ki so pridržane in zaprte v zavodih za prestajanje kazni in v kazenskih ustanovah.
- ▮ **Šole:** vzgojno-izobraževalni načrti, razviti na podlagi uradnih programov, ki ustrezajo socialno-pedagoškemu modelom, prilagojenim potrebam mladih v okoliščinah ranljivosti in izključenosti.
- ▮ **Centri za poklicno izobraževanje:** delo in priprava na delo s posebnimi programi ter pogodbami z javnimi in zasebnimi organizacijami. To vključuje poti za podporo pri prehodu na trg dela, ponovnem začetku in aktivaciji mladih.
- ▮ **Pomoč pri osebnem in socialnem razvoju:** preventivno spremljanje za spodbujanje rasti otrok in mladih z razvojem individualiziranih programov.
- ▮ **Pomoč pri zaposlovanju:** programi za izboljšanje zaposlovanja z usposabljanjem na področju kompetenc in močnih veščin (power skills) ter v postopkih izbiranja in podpore pri vstopu v delovno okolje. Hkrati tudi usposabljammo glede zaposlovanja in posredujemo glede zaposlitve v podjetjih.
- ▮ **Centri za usposabljanje za šport, umetnost in kulturo ter rekreacijski prostori:** specifične ustanove in programi, ki omogočajo učenje in vadbo športa ter uporabljajo umetniške spretnosti za razvoj socialnih veščin, duševnega zdravja in zaposljivosti.
- ▮ **Programi zdravega prehranjevanja in uravnotežene prehrane:** prehranske storitve v ustanovah, tj. javne kuhinje in socialne resta-

vracije, ki jih podpirajo ekipe, ki zagotavljajo ustrezno prehransko oceno in monitoring prehrane.

- **Zdravstveni centri:** splošna in specialistična medicina s posebnim poudarkom na duševnem zdravju. Pomaga pri povezovanju z državnimi zdravstvenimi sistemi.
- **Centri za pravno pomoč:** nudijo svetovanje, medinstitucionalno usklajevanje in podporo pri vračanju pravic.

❖ Vse te dejavnosti na vsakem teritoriju združujejo različne vire in sredstva za spodbujanje, olajševanje in zaščito dostojnega življenja vseh ljudi in pravic najbolj ranljivih. Ustanove in dejavnosti za mlade in skupnosti v okoliščinah ranljivosti in izključenosti torej niso »ponudniki storitev«, temveč so **trajni in preoblikovalni procesi**, v številnih primerih preventivne in promocijske narave.

Glede na povsem socialno naravo tega okolja, v katerem mnoge iniciative odgovarjajo na nujne težke in boleče primere v življenjih mladih, je dobro, da se *izogibamo hitrim odzivom*. Res je, da nas te nujne situacije vodijo k povečanju dejavnosti in kopičenju nalog; nedvomno gre za potrebne dejavnosti, vendar nas morda navajajo, da dajemo prednost takojšnji pomoči pred konceptom srednjeročnih in dolgoročnih procesov za iskanje rešitve, ki prinaša spremembo.

Jasno nam je, da smo zavezani slediti procesom, v katerih ima vsaka oseba osrednjo pozornost, zavedajoč se, da gre za »dolge in kompleksne procese« ter da je merjenje časa in ciljev pri vsaki osebi drugačno. V tem smislu družbeno vprašanje za nas danes postaja »antropološko vprašanje« (*Ljubezen v resnici*, št. 75), kot je dejal že papež Benedikt XVI.

1 4

SKUPINE, KI JIM SLUŽIMO

❖ Kot smo videli, so dragocene salezijanske izkušnje omogočile nastanek zelo različnih dejavnosti v različnih inšpektorijah. Naravno je, da se tipologije dejavnosti **nenehno prilagajajo dinamični družbeni stvarnosti**; zato

je vedno potrebno, da ne izgubimo širokega pogleda in da delamo tako, da smo zelo pozorni na dogodke in imamo pogled usmerjen v prihodnost.

Verjamemo, da je svet lahko drugačen in boljši, zlasti za skupino otrok in mladih v ranljivih razmerah, kar je prednostna izbira našega karizmatičnega poslanstva. Ti **niso le namembniki naših dejavnosti, ampak tudi razlog naše angažiranosti, oblikovalci našega bivanja in delovanja.**

»Čutimo potrebo, da se poglobimo v razlago današnjega trenutka, v katerem živimo, do te mere, da spoznamo, kateri družbeni pojavi in duhovni izzivi, pozivi mladih in vzgibi Duha so tesno povezani med seboj, ne da bi se med seboj kakor koli razhajali.« (28. VZ, 7)

❖ Naslednji seznam vsebuje pregled najpogostejših skupin, ki smo jim v pomoč:

- ▶ **Fantje, dekleta, odraščajoči in mladi na ulici:** podpora pri ponovnem vključevanju v družino in družbo, rekonstrukcija starševske mreže, krepitev osebnosti in podpornih mrež, zaščita mladoletnikov in povrnitev pravic, kot so identiteta, zdravje, izobraževanje in zaščita v varnem okolju.
- ▶ **Mladostniki in mladi v navzkrižju z zakonom:** mladi, žrtve rekrutiranja s strani nezakonitih oboroženih skupin. Mladi, povezani z mestnimi tolpmi, spremstvo mladih z ukrepi odvzema prostosti, mladi s previdnostnimi ukrepi, programi krepitve zmogljivosti za mlade v zaporu in po izpustitvi.
- ▶ **Otroci in mladi, ki so žrtve izkoriščanja in trgovine z ljudmi:** programi zaščite za otroke in mlade, ki so žrtve dela in/ali spolne zlorabe, ali dekleta, ki so bila prisiljena v poroko. Izkoriščanje mladoletnikov za izvrševanje kaznivih dejanj s strani kriminalnih organizacij.
- ▶ **Mladoletni migranti brez spremstva, mladi, družine in skupnosti migrantov, begunci in razseljene osebe:** sprejemni centri, usmerjanje in spremstvo v tranzitnih in ciljnih državah. Pastoralna, psihosocialna, prehranska in zdravstvena podpora. Programi socialnega in delovnega vključevanja v ciljnih državah. Centri za verska srečevanja, evangelizacijo in katehezo. Prostori za srečevanje in vključevanje etničnih manjšin. Posebne šole in oratoriji – mladinski centri

za migrante in begunce. Socialna pomoč v begunskih taboriščih prek specializiranih vzgojno-izobraževalnih projektov. Programi za krepitev različnih kompetenc.

- ▮ **Rehabilitacija mladih:** centri za oskrbo, sprejem in podporo v primerih zasvojenosti in odvisnosti zaradi zlorabe psihoaktivnih snovi. Programi sprejema in oskrbe za seropozitivne in s HIV okužene mlade.
- ▮ **Prisotnost med revnimi ali skupinami, ki so jim kršene pravice:** verske skupnosti, ki so vključene v delavske četrti kot pričevanje o krščanski veri. Spremljanje ljudi v teh okoljih s specializiranimi socialnimi storitvami (zdravstvenimi, prehranskimi in pravnimi) ter oblikovanje poti formacije in rasti v veri.
- ▮ **Dejavnosti za oskrbo in promocijo avtohtonih kultur in ljudstev:** ustanove, ki so specializirane za akademsko, zdravstveno in strokovno podporo ter kvalifikacijo teh skupnosti. Ustanove za krepitev zmogljivosti ljudi iz romskih in kmečkih skupnosti. Sprejem, zaščita, promocija pravic in ustvarjanje socialne mobilnosti skupnosti, ki so tradicionalno izključene iz družbenih sistemov v različnih narodih zaradi določenih kulturnih ali verskih tradicij. Spremljanje skupnosti, ki so bile prisilno razseljene zaradi nasilja ali podnebnih sprememb in trpijo zaradi izkoreninjenosti, ter spodbujanje medkulturnega učenja, opismenjevanja, skrbi za okolje in poklicnega usposabljanja med njimi.
- ▮ **Dopolnilne vzgojno-izobraževalne dejavnosti:** programi za razvoj osebnih kompetenc in krepitev šolskih veščin za premagovanje šolskega neuspeha s psihopedagoško podporo pri učnih težavah. Zagotavljanje prilagojenih prostorov s tehnologijo za lažji osebni študij in raziskovanje. Programi za otroke in mladostnike s posebnimi telesnimi in duševnimi vzgojnimi potrebami. Programi izpopolnjevanja za odrasle ali tiste, ki ne morejo najti dela.
- ▮ **Alternativne vzgojno-izobraževalne dejavnosti:** programi umetniškega ali športnega usposabljanja z metodologijami za socialno vključevanje in izboljšanje kompetenc, ki vodijo k spoštovanju državljanov. Ponudba programov socialnega cirkusa, športnih in umetniških programov za zdravo sobivanje, ki krepijo samospoštovanje,

spodbujajo disciplino in osebnostno rast ter ustvarjajo priložnosti za podjetništvo. Programi za zdravo uporabo in preživljanje prostega časa.

- **Dejavnosti za podporo družinam in ženskam:** zaščita in začasno zatočišče za družine, ki so v nevarnosti zaradi nasilja ali razselitve. Izobraževanje za odgovorno materinstvo in očetovstvo. Ustanove za podporo mladim materam s pomočjo in oskrbo med nosečnostjo in zgodnjim otroštvom. Delavnice za krepitev družinskih vezi. Podpora za matere samohranilke ali vodje družin.
- **Odprta okolja za mlade, ki ne študirajo ali ne delajo:** ustvarjanje občutka upanja s socialno-vzgojnim spremstvom, usposabljanje za samostojnost in odgovornost, usposabljanje za upravljanje prostega časa in transverzalne kompetence, ki jim omogočajo, da se ponovno vključijo v šolski sistem ali se povežejo s podjetniškimi projekti ali projekti za zaposljivost.

VZGOJNO-PASTORALNA SKUPNOST V USTANOVAH IN DEJAVNOSTIH ZA MLADE V OKOLIŠČINAH RANLJIVOSTI IN IZKLJUČENOSTI

POGLAVJE

2 1

POMEN VZGOJNO-PASTORALNE SKUPNOSTI (VPS)

❖ Don Bosko je z Oratorijem zapuščenim in ranljivim mladim nudil pristno družino, v kateri so lahko rasli in se pripravljali na življenje, zato je bil prepričan, da je izkušnja skupnosti pomembna. Angažiranost v korist ubogim, izključenim in ranljivim se je v salezijanskih navzočnostih že od samega začetka uveljavila kot referenčna tema okoli salezijanskega poslanstva in karizme. Ta celostna vzgojna pomoč je resnična salezijanska odločitev za sprejemanje in družinsko navzočnost. **Vsi člani VPS so del tega procesa preoblikovanja.** Mehanizem ali sredstvo za usmerjanje tega skupnostnega delovanja nastaja v odnosnih procesih med ljudmi v skupnosti.

❖ Izhajajoč iz tega načela, potrjujemo nekatere skupne elemente, da bi lahko VPS resnično delovala na preoblikujoč način:

- I. *Pripravljenost ali namera delati na skupnih ciljih in vrednotah na skupnostni način, združujoč se okoli načrta, ki je umeščen v stvarnost in v interakciji s teritorijem. V ta namen lokalna VPS v povezanosti skrbi za mlade, začeneši z njihovo individualnostjo, in jih kot subjekte pravic spremlja pri njihovem družbenem vključevanju.*
- II. *Odločitev za najrevnejše mlade v celotni VPS ni stvar nekaterih, ki so bolj senzibilni za tiste v stiski, niti to ni horizontalistična ¹ ali sociološka težnja. Gre za trdno prepričanje, zakoreninjeno v osvobajajočem delovanju evangelija, v katerem je zgoščeno celotno načelo salezijanske karizme in duhovnosti.*
- III. *Osrednja vloga mladih kot subjektov in protagonistov dejavnosti in odločitev z željo vplivati na spremembe in izboljšati lastne življenjske razmere.*
- IV. *Zavest pripadnosti salezijanski hiši, ki sprejema, vključuje in spremlja vse ljudi ter ustvarja prostore sprejemanja, humanizacije in srečevanja.*

¹ Horizontalistična = z izključnim poudarkom na horizontalni dimenziji (zemeljske stvarnosti) brez pozornosti na vertikalno dimenzijo (duhovna stvarnost).

2 2

SUBJEKTI VZGOJNO-PASTORALNE SKUPNOSTI

❖ Različni člani VPS živijo z mladimi v odnosu bližine in prijateljstva, ki izhaja iz posebne vloge, ki jim je zaupana. Izhajamo torej iz **absolutno osrednje vloge vsake osebe**, iz njenega neodtujljivega in nedotakljivega dostojanstva kot Božjega otroka. Vsak otrok, mladostnik ali odrasla oseba dejansko uživa dostojanstvo in lepoto tega, da je Božji otrok; vsak hrepeni po vrednotah, upanju, veri, svobodi, dostojanstvu, miru, neskončnosti, večnosti. Te osebe so glavni subjekt VPS.

Neposredna nevarnost za razumevanje naših mladih je »slovnična redukcija«, tj. težnja po tem, da bi delali na podlagi »etiketiranja« (»različni«, »drugačni« itd.), pri čemer se pozablja na celovitost vsebine. Te osebe etiketiramo, ker se »ne skladajo« s sestavljanjo, ki oblikuje naš družbeni model. Vendar svojo dejavnost usmerjamo v **spособnosti in potencialne osebe, ne pa v njihove težave in nesreče**. Ob pomanjkljivostih se osredotočamo na dejavnike razvoja, možnosti, priložnosti in sanje. To je nov način gledanja, pristopa in odnosov.

Salezijanska vzgoja je celostna in vključujoča. Ta pristop nas sili k vzpostavitvi odnosa pomoči, s čimer presegamo model pomoči in dobrotelčnosti, po katerem eni dajejo, drugi prejemajo, eni vedo, drugi so nevedni, eni ustvarjajo zgodovino, drugi jo prenašajo, eni so rešeni, drugi pa potopljeni.

Bistveno je, da je psihosocialna podpora, ki je mladim na voljo med njihovi odraščanjem, namenjena temu, da postanejo samostojne osebe, ki so sposobne odgovorno upravljati s svojim življenjem. Gre za **način pristopa, ki spodbuja opolnomočenje mladih**, njihove izkušnje in življenjske poti, ki so edinstvene, osebne in polne dostojanstva.

Sposobnost svobodnega izražanja in obrambe lastnih pravic je izraz lastnega osebnega in družbenega napredka na treh področjih celostnega človekovega razvoja: odgovor na potrebe, na smisel lastnega življenja in na odgovorno participacijo.

Poleg tega je treba dati prednost vsem tistim priložnostim, kjer lahko mladi pridobijo *spособnost avtonomnega odločanja in odgovorne države v odločitvah* (kar je zelo pomembno tudi za odkrivanje vere). Predlagati

majhne cilje, kar je zelo salezijanski element, ki prispeva k opredelitvi lastnih zmožnosti, dosežkov, sposobnosti in meja.

Na ta način se ta izkušnja skupnosti poglobi v **izkustveno šolo za mlade**. Sami se zavedajo, da so soodgovorni za vzgojno delovanje skupaj s svojimi vrstniki, s katerimi delijo isti proces celostnega zorenja, ki jih postopoma pripravlja na prihodnje naloge služenja v ustanovi sami, v družini in v družbi.

Zato se mora izvajanje novih programov in načrtov vedno odzivati na potrebe mladih in teritorija, na katerem živijo. Njihovo vključevanje v skupine za animacijo in vodenje ustanove je bistveno za zagotavljanje ustreznosti in primernosti vzgojnih ponudb.

Papež Benedikt XVI. ta pristop razvija v okrožnici *Caritas in Veritate* – *Ljubzen v resnici* (št. 17): »Celosten človeški razvoj predpostavlja odgovorno svobodo človeka in narodov: nobena struktura ne more zagotavljati takšnega razvoja od zunaj in mimo človeške odgovornosti.«

»Zelo pomembno je poudariti, da dobro spremljanje mladega človeka ne postavi v pasiven ali podrejen položaj, temveč nasprotno spodbuja njegovo dejavno sodelovanje v življenju skupnosti in soodgovornost v službi najrevnejšim. Govorimo o spremljanju za vključevanje, dejavno navzočnost v družbi in Cerkvi.« (28. VZ, 10)

❖ Vzgojno-pastoralno delovanje v tem okolju je v bistvu skupnostni proces dialoga med subjekti, ki se v sobivanju prepoznavajo kot legitimni. Zato se življenje razvija kot rezultat **skupnega dela redovnikov in laikov ter interdisciplinarnih ekip**, v katerih so strokovne osebe, kot so socialni in specialni pedagogi, psihologi, socialni delavci, družbeno-kulturni animatorji, osebje zdravstvenega sektorja (zdravniki različnih specializacij, nutricionisti ali fizioterapevti), pravniki, računovodje, administratorji, strokovnjaki za projektno in generalno vodenje ter mnogi drugi. Ta kombinacija izkušenj, izobrazbe in moči je pomembna za zagotavljanje celovite oskrbe:

- I. Salezijanski vzgojno-pastoralni načrt se ne uresničuje le z nudenjem izvirne in specifične vzgojne in kulturne ponudbe, ampak tudi s **pričevanjem tistih, ki delajo v salezijanski hiši**, ki so danes bolj

kot v preteklosti poklicani, da se pokažejo kot referenčne osebe za mlade generacije. *To je dobrodelnost besed in dejanj.*

- II. Danes nihče ne dvomi, da je **etika osrednji element pri opravljanju vseh poklicev**, zlasti tistih, ki so povezani s spremljanjem ljudi. Etika je vedno prisotna v vseh trenutkih dejavnosti: pri strogosti diagnoz ali posegov, pri ravnanju z osebami, ki jih spremljajo, ali pri uporabi moči, ki jo prinaša poklicna vloga. Salezijanska dobra praksa, strokovnost in prijaznost so kombinacija znanja s spoštljivim ravnanjem in zaupnostjo.

Proces spremljanja je intersubjektivni, gre za nekaj, kar vključuje dve osebi. Zato imata osebi, vključeni v vzgojni odnos, lastno subjektivnost, lahko določita svoje meje, gibljeta se med naklonjenostjo in nenaklonjenostjo, srečanji in nesoglasji itd. Vzgojitelj spremljevalec mora razumeti lastno psihoafektivno, socialno in duhovno dinamiko ter dinamiko osebe, ki jo spremlja.

- III. **Stična formacija med salezijanci in laiki** je priložnost za doseg tega cilja, saj združuje elemente karizmatične identitete s tistimi, ki se nanašajo na različne vloge in funkcije organizacije. Za to je treba dati mesto človeškim in materialnim virom, ki ponujajo posebno znanje in zagotavljajo zmožnost razvijanja strategij, ki nudijo vitalnost navzočnosti.

Oblikovanje družbeno-politične zavesti je treba skrbno spodbujati z dodiplomskim študijem, višješolskim izobraževanjem in socialnim vključevanjem, da bi postali pionirji na teh področjih: da bi bili strokovnjaki za reševanje in posredovanje pri pridruženih problemih, kot so odvisnost od drog, nasilje, šolski neuspeh, načrtovanje družine itd.

- IV. Za zagotavljanje teh dejavnosti je treba poglobiti **študij preventivnega sistema** glede na trenutne potrebe mladih, ki izhajajo iz kulturne in družbeno-ekonomske stvarnosti ter nacionalnega in internacionalnega pravnega okvira.
- V. Hkrati pa je potreben **študij družbenega nauka Cerkve z vidika celostnega človeškega razvoja**. Gibljemo se znotraj parametrov tega družbenega nauka, katerega poslanstvo je konkretno razsvetljevanje

človeka izhajajoč iz evangelija, to je stalen in ponavljajoč se poskus aplikacije sporočila Jezusa Kristusa v spreminjajočih se družbenih stvarnostih.

Kot salezijanci sprejemamo vrednote in stališča, ki jih spodbuja »krščanska družbena misel« ali »družbeni nauk Cerkve« kot zgodovinski odgovor na družbene, kulturne, gospodarske in politične probleme; s ciljem spodbujati preoblikovanje stvarnosti v bolj pravično, solidarno in bratsko družbo s pomočjo spoštovanja dostojanstva človeške osebe, človekovih pravic in dolžnosti ter pravic narodov.

VI. Nazadnje morajo vodstvene ekipe posebno pozornost nameniti **dobrobiti človeških virov v ustanovi**, prizadevajoč si za njihovo pripadnost in se izogibati veliki fluktuaciji (menjavi) osebja. To počnejo tako s tistimi, ki so pogodbeno vezani na delo, kot tudi s tistimi, ki se prostovoljno prijavijo, in sicer z dobrimi odnosi, s pravičnim plačilom in s priznanjem njihovega dela. Poleg tega je treba povedati, da vzgojno-pastoralna dejavnost teh navzočnosti ni delo ljudi, imunih na utrujenost in izčrpanost, temveč je delo normalnih, krhkih ljudi, ki prav tako potrebujejo skrb in spremstvo.

❖ Člani **salezijanske skupnosti** so povabljeni, da so povsod, kjer je njihova navzočnost mogoča, ponižno preroško navzoči in pričujejo o bratstvu ter preprostem in veselem življenju.

Po drugi strani pa morajo biti »strokovnjaki« za uresničevanje pastoralne ljubezni za mlade. Ta je »pedagoška dobrotelost« z zelo izvirnimi in presenetljivimi značilnostmi, tj. z brezpogojno vzgojno ljubeznijo, tisto energijo, ki preveva vsak salezijanski odnos in vsako osebo. Zaradi nje osebe v salezijanskem domu obstajajo in živijo druga za drugo, v drugih in za druge. Nihče ni zunaj tega vključujočega odnosa.

Zglednost salezijancev mora biti kot don Boskova. Njegovo pričevanje, *njegov jezik konkretnih stvari postavlja v središče »srce«*. Srce hoče, srce razume, posluša, kar se govori, razmišlja, se premika. Salezijancu pomaga zrela čustvenost, ljubezen, ki je močno ponotranjena, a hkrati transparentna pogledu drugega, je zaznavna, je vidna, o njej priča prvenstvo **vzgojnega očetovstva**. To je »vesela« ljubezen, ki ima pečat praznovanja in veselja. Redovna skupnost torej pričuje s skrbjo, domačnostjo in

ljubečo predanostjo. Mladi se počutijo za vedno ljubljene, z vzgojno in hkrati osebno ljubeznijo.

❖ **Pastoralni koordinatorji** so skupaj s tistimi, ki so odgovorni za interdisciplinarno pozornost v ustanovah in dejavnostih za mlade, in s skupnostmi v okoliščinah ranljivosti in izključenosti odgovorni za pripravo, izvajanje in vrednotenje lokalnih VPN-jev. Soodgovornost vseh, vključno z mladimi in družinami, pri strukturiranju projekta je značilen element salezijanske pedagogike.

❖ V tem okolju že več desetletij potekajo različne oblike **socialnega prostovoljstva**, ki je še en zelo dragocen način zagotavljanja interdisciplinarnega socialnega dela z mladimi, družinami in skupinami.

Spodbujanje družbenega prostovoljstva na različnih področjih poslanstva in lokalnega vodenja je prispevek k trajnostnemu razvoju, ki se vključuje v VPS in delovne skupine glede na njihove vloge in čas, ki ga imajo na voljo in ga namenijo za delo. Številne izkušnje kažejo, da se ta način prostovoljnega dela umešča v globino salezijanske karizme, saj vključuje posameznike – prijatelje don Boskove ustanove – v gibanje kulturne, verske in poklicne raznolikosti. Vsem so torej odprta vrata, da prispevajo svoje znanje in spretnosti ter tako povečujejo kulturo solidarnosti.

VZGOJNO-PASTORALNA PONUDBA USTANOV IN DEJAVNOSTI ZA MLADE V OKOLIŠČINAH RANLJIVOSTI IN IZKLJUČENOSTI

POGLAVJE

V ustanovah in dejavnostih za ljudi v okoliščinah ranljivosti in izključnosti delamo – močno poudarjeno – z *mladimi in izhajajoč iz mladih*. To pomeni, da vidimo stvarnost z njihove strani in od tam oblikujemo svoja merila ter osebne, pastoralne in socialne načrte. Od tam oblikujemo naše prednostne naloge, naš način življenja in naše strateške usmeritve.

V tem smislu vzgoja na salezijanski način pomeni naslednje:

- I. Po eni strani **socialni poudarek in interdisciplinarno metodologijo**, da se zagotovijo učinkovite poti spremljanja, namenjene celostnemu razvoju mladih/skupin in povrnitvi njihovih pravic.
- II. Po drugi strani **družbeno razsežnost pastoralne ljubezni**, ki poudarja don Boskov pedagoški model in je predvsem v skladu z Jezusovo gorečo željo, da bi se približali najbolj ranljivim in izključenim.
- III. Navsezadnje se soočamo tudi z izzivom aplikacije določenega načina in razpoznavne identitete: salezijanskega vzgojnega sloga, ki je najbolj značilno in izrazito utelešenje don Boskove pedagoške metode in duhovnosti v Valdoccu. To predpostavlja vrnitev k izvorom, k **oratorijskemu merilu**, ki je vodilo delovanja, razločevanja in prenove vseh del in dejavnosti.

V salezijanskem izročilu se je to prvotno merilo izrazilo v nekaj podobah: družinsko okolje, ki sprejema, ceni, skrbi in podpira (»dom«), zaznamovano z radostnim srečanjem in prijateljstvom (»dvorišče«); kjer lahko vsakdo razvija svoje potenciale in pridobiva nove spretnosti (»šola«) ter lahko celostno napreduje z vzgojo in krepitvijo svoje notranjosti (»cerkev«). Zato je ta dinamika vedno prisotna tudi v zasnovi teh del in dejavnosti.

3 1

DUHOVNA RAZSEŽNOST IN POT VERE

❖ Morda smo v skušnjavi, da bi mislili, da socialno-vzgojni diskurz nima nič skupnega z **duhovnim in verskim svetom mladih**. Pozabljamo, da imajo duhovne želje in da so sposobni, da jih uresničijo. In tako lahko dejavnosti, ki so povezane z notranjostjo, pogosto ostanejo neopažene.

Notranje življenje ni monopol vernikov ali kristjanov: vsak človek živi notranjo razsežnost, živi – lahko rečemo – »duhovno«, živi torej po vesti in z zavedanjem, to je iskanje, ki je značilno za človeka in presega naravo. To je gibanje, ki ga opravlja vsak človek, da bi se vrnil k svojemu bistvu, v svoj dom, k svojemu izviru. Skratka, *notranje življenje je izkušnja, ki jo ima vsak mlad človek.*

Vzgojno-pastoralno delovanje, ki ga ponuja salezijansko delo, predstavlja možnost, da se že obstoječim dejavnostim da dušo, dih, globino, trajanje, da se jih vključi v bolj kompleksen okvir pomena in perspektive kot zgolj »delati dobro« mladim. *V tem pomenskem okviru se torej nahaja tudi versko vprašanje*, saj salezijanska pedagogika vključuje usmerjanje mladega človeka pri njegovi rasti v izrecno celostni perspektivi: gre za vzgojo, ki vključuje »znanost in umetnost« s ciljem razviti vse zmožnosti.

❖ Na osebo gledamo kot na celovit sistem, v katerem ne moremo delovati neškodljivo v odnosu do drugih delov, ki sestavljajo to celostno bitje. Zato je med drugim treba uresničevati **pedagogiko notranjosti**. Če ta vidik manjka, tvegamo, da bomo iznakazili pristen in celosten pomen salezijanskega poslanstva.

Za vključitev te pedagogike notranjosti je treba začeti z dekonstrukcijo nekaterih predsodkov in stereotipov. Naša notranjost mora biti na področju vzgoje kot don Boskova: *notranjost, ki je odprta za srečanje na človeškem področju, ter z bogato in kompleksno operativnostjo*. Don Boska se spominjamo kot človeka zglednega značaja in dobrodelno dejavne vere ter izjemnega prinašalca človeške polnosti, zlasti za tiste na »robu« družbe.

Don Boskova pisma razkrivajo njegov velik čut za prvenstvo Boga v vseh njegovih prizadevanjih. Izraža skrb za odgovore na »temeljna« vprašanja: smisel življenja, notranje življenje, usoda občestva z Bogom, napetost postati človek v soočenju z drugimi, z zgodbino, z majhnimi in velikimi težavami, ki jih prinaša stvarnost.

Zato morajo vzgojitelji, ki želijo živeti to salezijansko vzgojno-pastoralno ponudbo, o njej razmišljati tudi kot o **odgovoru na naraščajoča vprašanja smisla, pripadnosti, polnosti, torej kot o ponudbi duhovnosti**.

Vzgoja notranje razsežnosti bo rodovitna prav zato, ker bo mladim omogočila vstop v fascinantno področje človeških vprašanj in izkušenj. To

so ugodni trenutki za prvo oznanilo evangelija, saj na teh razpotjih vsak moški ali ženska izkusi, da je življenje »več«, vredno več od tega, kar proizvedemo; to so razpotja, ki nas izzivajo, da odpremo svoja srca in misli za Božji dar.

»Kateheza in vzgoja za vero nista nekaj, kar bi morali ponuditi le najbolj srečnim, sposobnim in zmožnim fantom in dekletom. Prav tisti, ki so najbolj v potrebi, so prvi, ki jih obogati dar Gospodove navzočnosti v njihovem življenju, dar vere – ne glede na njihovo veroizpoved.« (GVS 438, str. 34)

Gojiti notranjost s krščanske perspektive pomeni ustvarjati optimalne pogoje, ki vsakomur omogočajo, da se prepozna kot dragocen in pristen, da najde smisel svojega življenja in življenjski načrt, iz katerega se lahko razvija in srečuje s človečnostjo. V ljudeh se pogosto pojavi *želja po transcendenci*. Gre za usmeritev naših prizadevanj tako, da mlad človek v sebi odkrije »skriti zaklad«, ki ga površen pogled ne zazna: prisotnost Boga v svojem življenju in Jezusovo obličje v vsakem človeku.

❖ Kot smo rekli zgoraj, izhajamo iz absolutne osrednje vloge osebe, **iz njenega neodtujljivega dostojanstva kot Božjega otroka**. Spomnimo se živih prizorov okoli samega Jezusa Kristusa, tako veliko ljudi v stiski gre k njemu in se počutijo privilegirane: socialno izključeni (gobavci in invalidi), versko odrinjeni na rob (prostitutke in cestinarji), kulturno zatirani (ženske in otroci), socialno odvisni (vdove in sirote), telesno prizadeti (gluhi, nemi, pohabljeni in slepi), psihično trpinčeni (obsedeni in epileptiki), duhovno ponižni (preprosti, bogaboječi ljudje, skesani grešniki). *Jezusa Kristusa bolj zanima vaše zdravje kot vaša krivda*, bolj svoboda novega kot obnova starega.

Od Jezusa smo se naučili, da lahko samo bližina, beseda in navzočnost učlovečijo/evangelizirajo. Ena najglobljih ran socialno izključenih ljudi je nepriznavanje, občutek, da je njihova identiteta prezirana in da so odveč. Obnovljena pozornost do Jezusa Kristusa, do njegove osebe, v okviru vsega salezijanskega pastoralnega dela je prednostna naloga in povabilo, da **v središče našega vzgojno-pastoralnega projekta postavimo zlasti krščanski humanizem**.

Naša vzgojna dejavnost se v celoti navdihuje ob Jezusu, ki se približa resničnosti mladih, se je dotakne in ustvari življenje tam, kjer je bila le smrt (Lk 7,11-17). Učenik je do najbolj ranljivih in izključenih svojega časa čutil isto usmiljenje, ki ga je Oče vedno izkazoval svojemu ljudstvu.

❖ Zato smo prepričani, da ustanove in dejavnosti, namenjene mladim in skupnostim, ki so ranljive in izključene, **tvorijo okolje salezijanske mladinske pastorale, v katerem se evangelizacija uresničuje z dejaji, ki spodbujajo človekovo dostojanstvo.** V tem smislu evangelizacija pomeni bližino, predanost, humanizacijo in spremljanje, da bi se odzvali na stvarnost, ki jo naslavljamo. Ob spoštovanju prepričanj in kulturnih vrednot ljudi in različnih družb, v katerih se nahajamo, so naša prisotnost in naša dejanja konkretne oblike prvega oznanjevanja in predstavljajo pristno pot evangelizacije.

V krščanskih družbah je oznanilo izrecno, v sekulariziranih in nekrščanskih družbah pa se izraža s pričevanjem življenja. V nobenem primeru se ne odpovemo svoji karizmatični identiteti. Najboljši način za deljenje in ponujanje naših vrednot najdemo v prizadevanju za gradnjo Božjega kraljestva in družbeno bližino. *Člani VPS, ki niso ne kristjani ne katoliki* ali niso doživeli poti vere, so spoštovani v svojem načinu življenja, hkrati pa so povabljeni, da delijo don Boskovo karizmo, da se trudijo za poslanstvo ustanove ter sodelujejo in uresničujejo vzgojno-pastoralno ponudbo, izraženo v VPN.

3 2

DRUŽINSKO OZRAČJE IN VZGOJNA PONUDBA

❖ Dom je simbol intimnosti in počitka; gre preko svojih zidov, je prostor odnosa z drugim, ki sprejema. Dom in srečanje z drugim sta dve najpomembnejši referenčni točki za osebo. Mnogi naši mladi pa trpijo zaradi razkolov, osamljenosti in nemoči, ki bi jih radi pozabili; globok vpliv teh slabosti na njihovo življenje včasih zakriva **moč pozitivnih ali referenčnih odnosov.**

Zato je naša prva naloga ustvariti prijazno okolje. Vendar tega ne moremo doseči zgolj z odpiranjem vrat ali rok. Potrebujemo natančno namero, ki v središče postavlja čustveno-odnosno razsežnost. To pomeni, da je treba

v VPS ustvariti **prostore svobodnega odnosa**, kjer poslušanje mladih, njihovih težav in vrednot postane temeljni moment sobivanja, spoštovanja in upoštevanja vsakega posameznika. Vsak vzgojitelj bo moral razumeti, da je individualna zgodovina vsakega posameznika svet zase in da ima vsak posamezen svet svoje bogastvo.

Pridobiti prijateljstvo in zaupanje fantov, jih spremljati pri njihovem delu in v zaporu, jih zbirati ob sobotah in nedeljah ter jim ponuditi spoved in obhajilo, petje, katehezo, zgled življenja in nekaj za jesti ... »Tak je bil redni potek oratorija skoraj tri leta, tj. do oktobra 1844.« (*Spomini na Oratorij sv. Frančiška Saleskega*, str. 86)

Don Boskova pozitivna in realistična vizija mladih je prežeta s »preventivno ljubeznijo« v smislu, da mlademu človeku daje priznanje na svoboden in brezplačen način. Ljubezen ali, če hočete, vzgojiteljeva ljubeznivost (ljubeča dobrota) ima v tem procesu bistveno funkcijo sprožanja pozitivnega odziva in sodelovanja mlade osebe, kar je *conditio sine qua non* avtentične vzgojne dejavnosti. Za to je *treba v vsakem odnosu vzgajati integriteto in srce*.

Salezijanska ljubeznivost je zasilna zavora in branik pred pozabo, abstrakcijo, anonimnostjo in posploševanjem. To je beseda, ki se vrti okoli potenciala nežnosti, človeških zmožnosti in opolnomočenja subjekta.

Glede vzgojiteljev se strinjamo z besedami papeža Benedikta XVI.:

»Poklicna pristojnost je prva in osnovna nujnost, vendar sama ne zadošča (...) Potrebujejo človeški pristop; potrebujejo namreč pozornost srca. Za vse, ki so dejavni v karitativnih organizacijah Cerkve, mora biti značilno, da morajo svoje delo opraviti ne le strokovno pravilno, marveč da k drugemu pristopijo tako, kakor narekuje srce, tako da ta začuti bogastvo njihove človeške dobrote. Zato je potrebno, da imajo delavci na tem področju poleg in skupaj s poklicno izobrazbo predvsem 'srčno omiko'.« (*Bog je ljubezen*, 31a)

Prejeto dobro se namreč spremeni v dano dobro, saj zavest, da smo ljubljene in da prejemamo ljubezen, spodbuja voljo, da se odločamo za dobro. To brezplačno dobro, ki ga vzgojitelj metodološko preoblikuje v »izkazano ljubezen«, je osrednje načelo tega sistema, v katerem preven-

tiva izraža vse svoje številne razsežnosti: narediti prvi korak, priti prvi, poskušati, približati se, biti dostopen, sprejeti, vzbujati zaupanje, spodbujati, skrbeti; pa tudi iti naprej kot vodnik in nato spremljati, svetovati (prim. *Una pastorale giovanile che educa ad amare – Mladinska pastoralna, ki vzgaja za ljubezen*, Rim 2023).

Ta ljubezen nujno vključuje priznavanje dostojanstva in pravic mladih. *Če bi ločili dobrodelnost in pravičnost, bi krščansko ljubezen pustili brez konkretne vsebine.* Naši mladi kot vsako živo bitje potrebujejo kisik, vodo, hrano; kot ljudje pa potrebujejo priznanje in naklonjenost, kar je pravica in dolžnost vsakdanjega življenja. To je revolucija nežnosti, h kateri nas Jezus vabi v evangeliju, kultura nežnosti, h kateri nas kliče papež Frančišek (prim. *Veselje evangelija*, 209).

Osební odnos je vedno in v vsakem primeru prevladujoč in bistven. V kratkem dekalogu, ki uvaja »Pravilnik za hiše«, napisanem leta 1877, se don Bosko vrne k temi o asistenci z zanimivim pojasnilom v 3. členu: »Pri asistiranju naj bo malo besed, mnogo pa dejanj.« (Iz pravilnika za hiše družbe sv. Frančiška Saleškega. *Splošni členi*)

❖ **Salezijanska hiša je vedno »vzgojni kraj«**, kjer se vsak mladi počuti cenjenega zaradi tega, kar je, zaradi tega, kar ima, zaradi tega, kar potrebuje; ne sodimo ga po tem, kakšen bi moral biti. Vsaka oseba najde svojo vlogo in ni cenjena zaradi tega, kar lahko naredi. Tudi mladi, ki ne želijo ali se ne morejo vključiti v formalna okolja, odkrijejo priložnost, da se izrazijo na bolj neformalne načine (vzgojno-izobraževalne, kulturne in rekreacijske iniciative). Pri tem so v veliko pomoč nekateri neformalni salezijanski elementi: rekreacijsko dvorišče, sprehod, gledališče, glasba, igre, slike, šport, umetnost, grafika, ples, recitacija, stripi, petje itd.

Kot institucija v okviru kulture skrbi vedno *spodbujamo zaščito otrok in ranljivih oseb*. V ta namen oblikujemo, uresničujemo in stalno posodabljam priročnike za varno okolje, etične kodekse in druga orodja, o katerih informiramo vse vključene in deležnike.

❖ Pomembno je, da pomagamo oblikovati »identiteto« oziroma jo v nekaterih primerih pomagamo **rekonstruirati in notranje poenotiti osebo**. V razmerah razdrobljenosti/razpršenosti je enotnost mogoče doseči le z živim stikom z ljudmi in institucijami z močno identiteto, ki spoštujejo

raznolikost in zato osvobajajo. Zato vzgajamo s prepričanjem in motivacijo, z osebnimi odnosi, ki izražajo sprejemanje in dialog, spoštovanje in brezpogojno sprejemanje.

Smo nosilci nečesa izjemnega, kar moramo znati ceniti, v kar moramo verjeti in po čemer moramo živeti. In ta zaklad je don Bosko, salezijanska karizma, sanje o vzgoji, ki je zmožna spremeniti srce vsakega otroka in mladega, saj je najprej spremenila naše srce. Z drugimi besedami, vsak **vzgojitelj je pozitiven model identifikacije in referenčna točka** v procesu osebne rasti mladih.

3 3

PREVENTIVNO MERILO

❖ Don Bosko je od začetka svojega bivanja v Torinu pogosto obiskoval kraje, kjer so potekale vzgojne in dobrodne dejavnosti, zapor za mladoletnike Generala ali ustanove markize Barolo. Don Boskovo življenje, formacijo ter duhovno, pastoralno in družbeno dejavnost je napajala skupina svetnikov in pričevalcev vere, ki so imeli posebno družbeno senzibilnost in predanost revnim: na primer sveti Vincencij Pavelski in sveti Leonard Murialdo. Njegovi neposredni odnosi z ustanovami in ljudmi, ki so delili **njegovo preventivno skrb**, so celo dokumentirani.

»Don Bosko si je izbral evangelijski stan, da bi postal ubog z ubogimi. Vzel je nase uboštvo (tudi materialno) Božjega Sina, da bi šel do oddaljenih. Iz poti, trgov, delovnih mest, travnikov-dvorišč je napravil prostore za srečanje in prvo oznanilo. Sprejemal je mlade brez ovir in predsodkov, prepoznaval in cenil je, kar so nosili v srcu (njihove sanje, njihove težave, njihove izzive). Hodil je z njimi in se prilagajal njihovem koraku.« (*Salezijanska mladinska pastorala. Referenčni okvir, str. 72*)

Don Bosko s svojo bogato osebnostjo in izkušnjami na novo interpretira vse, kar je doživel med mladimi, ki so bili brez materialnih, psihosocialnih in duhovnih virov. V tej izkušnji je **prepričan o preventivni vrednosti vzgoje v družbi** in o tem, da je preventiva merilo, ki naj prežema vzgojni odnos ter želi, da je v njegov vzgojni pristop strateško vključena navzočnost skupnosti/družine.

Na ta način je preventiva najboljši način vzgoje: po eni strani ustvarja **proces zdravljenja in sprave**, po drugi strani pa ima **jasno in vitalno vizijo**, katere cilj je s promocijskega vidika preprečiti scenarije večje stiske in za mlade oblikovati ponudbo/predlog celostnega in zdravega življenja (*»pošteni državljani in dobri kristjani«*, don Bosko).

❖ Preventivno merilo je bilo torej navdihujoče načelo don Boskove vzgojne prakse. To merilo še danes osvetljuje in korak za korakom usmerja celotno salezijansko metodo: vizijo mladih, vzgojne cilje in naloge, vsebine in sredstva, vzgojne odnose, okolje in ponujene dejavnosti. Obstaja torej **»preventivni«** način kako biti vzgojitelj, ki vključuje poseben način razmišljanja o mladih, da smo med njimi in »imamo radi, kar imajo radi oni,« in pripravljamo dejavnosti, ki dinamično vključujejo vsakega izmed njih.

Gre torej za preventivno razmišljanje v *širšem pomenu besede*:

- I. Cilj »preventivnega merila« je preprečiti škodljive ali deformirajoče izkušnje mladih. Zajema bolj *varovalno-negativni* pomen izraza, tisti poseben čut, ki ga potrebuje vsak vzgojitelj, da je pozoren na vse, kar bi lahko predstavljalo nepovratno negativno izkušnjo v razvojnem obdobju mladega. Gre za predvidevanje dejavnikov tveganja, proti katerim se je treba boriti ali jih obvladovati z opozarjanjem na nevarnost notranjih ali zunanjih groženj. Preventiva v tem primeru pomeni *zmanjševanje pojavnosti zla*, tako da se izogibamo, preprečujemo, izoliramo, nevtraliziramo negativne in kontraproduktivne elemente. Vzgojna ponudba se namreč velikokrat odziva na družbene nujnosti in zato nudi pomoč/asistenco, obrambo in socialno zaščito. Prav tako si prizadeva odpraviti vzroke, ki povzročajo ranljivost in izključenost.
- II. Po drugi strani pa je treba reči, da preventiva pomeni v vsakem človeku spodbujati najboljše, pozitivno vplivati na mladega s spodbujanjem konstruktivnih in vzpodbudnih izkušenj. Na ta način ne gre toliko za obvladovanje tveganj, temveč za spodbujanje in izboljšanje izhodiščnih pogojev in virov. Tako se s športnimi, ustvarjalnimi, kulturnimi in drugimi dejavnostmi aktivira mladostnikov proces zorenja, njegov človeški potencial, njegove možnosti za spoznavanje samega sebe in osebnostno rast. V tem primeru je preventiva *spodbujanje, krepitev, gradnja, utrjevanje*.

- III. Na tretjem mestu pa preventiva zajema pristope, katerih cilj je rehabilitacija in okrevanje tistih, ki trpijo zaradi zapletenih, neugodnih ali konfliktnih razmer, in ki te okoliščine spreminjajo v *pristne scenarije za oživljanje mladih*.

»Zaščita, povrnitev in varovanje pravic otrok, mladostnikov in mladih – pa tudi njihovih družin, skupin in okolice – dajejo salezijanskemu preventivnemu sistemu zelo konkreten značaj in izvajanje. Zmanjšanje družbenega tveganja, povrnitev pravic in ponovna vključitev v družbeno življenje so pričakovani rezultati tega pastoralnega delovanja.« (GVS 438, str. 35)

❖ Dve jedri, opredeljeni kot privilegirana kraja aplikacije preventivnega merila, sta *odnos* (kot je pojasnjeno zgoraj) in *skupina*; če je prvo privilegirano kraj preventive, je drugo bistveni pogoj za preventivno vzgojo. **To je pedagogika okolja in skupine kot izkušnje socialnega vključevanja** za učenje življenja v odnosu in spontanem dialogu, v avtonomiji in soodvisnosti, z zatekanjem k sposobnostim vzdržljivosti, ki jih imajo mladi, da bi lahko premagali doživeto bolečino in okrepili svojo osebnost.

3 4

DRUŽBENI IN POLITIČNI VIDIK

❖ Salezijanska socialna dejavnost in njen odziv na ranljivost in izključenost mladih ima nujno **politično perspektivo**. Njene ustanove in dejavnosti spodbujajo preventivo, ponovno vključevanje, kulturo skrbi za druge ter vse, kar je povezano z mirom, pravičnostjo, socialnim dialogom, varstvom okolja ter obnovo družinskih in družbenih vezi, ki omogočajo kohezijo med ljudmi.

Naša dejavnost mora spreminjati ljudi in strukture, ki ustvarjajo revščino, biti mora preroška, obsojati mora nepravičnost, lajšati mora trpljenje, vendar mora prevzeti politične implikacije t. i. »družbenega prijateljstva«.

Družbeno prijateljstvo, ki ga je papež Frančišek izrazil v socialni okrožnici *Vsi smo bratje* (2020), je tesno povezano z univerzalnim bratstvom, ki nas vodi v bližino zlasti z najrevnejšimi in najbolj potrebnimi. Med prijateljstvom in bratstvom obstaja kontinuiteta; to nista dve nasprotni področji, *ljubiti oddaljene, ne da bi ljubili bližnje, pomeni varati samega sebe*.

Oblikovanje tega **socialnega binoma »bratstvo-prijateljstvo«** nas spodbuja, da se odzovemo kot don Bosko, ki je z držo dobrega Samarijana znal videti človeško bolečino, zdraviti in ozdraviti ranjene ter jih ponovno vključiti v normalnost življenja kot znamenje Božjega odrešenja.

»Jasno je, da ne moremo govoriti o salezijanskih ustanovah in socialnih službah, ne da bi priznali, da smo vključeni v ta poziv k sodelovanju na poti celostnega človeškega razvoja, h kateremu je Cerkev in svet povabil papež Frančišek. To je tako rekoč uradna agenda Cerkve, ki smo ji kot kongregacija institucionalno zavezani. To dodaja vrednost pomenu naših ustanov, krepi karizmatično identiteto našega vzgojno-socialnega posega in nas razsvetljuje pri izbiri zaveznikov in deležnikov.« (GVS 438, pogl. 3, uvod)

❖ Zavedamo se, koliko stvari smo pozabili v imenu napredka in gospodarske rasti. V številnih kontekstih vidimo obstoj modela družbe, ki je »razvoj« zamenjal z »rastjo ali napredkom«. »Napredek« nam je pokazal, da obstoj ljudi v pogojih revščine in izključenosti postane najvidnejši znak njihove krize in protislovja. Te razmere neenakosti so najpomembnejši dokaz družbenega modela napredujočega v smeri, ki ne ustreza Božjemu načrtu za človeštvo. Zato je **bistveno razviti kritično-socialno mišljenje o svojem okolju in svetu** z novimi kriteriji za analizo.

V naši dejavnosti je za nas izziv drža in pričevanje, ki oznanja in ki razkriva slabo. Prva zmaga solidarnosti se zgodi na področju besed. Niso potrebna nasilna dejanja; naša dejavnost se umešča v polje razuma in pravičnosti.

Ker imajo te navzočnosti velik družbeni vpliv, je treba povedati, da imajo tudi **politični odmev**, saj nas obramba in spodbujanje različnih konvencij o človekovih pravicah, zlasti mladoletnikov, postavljata v vlogo *političnega vplivanja ali zagovorništva*, delujoč v mreži z državami in drugimi organizacijami, ki morajo zagotavljati razvoj ljudi. Poleg tega z razvojnim sodelovanjem omogočamo, da postanejo vidne eksistence, ki so v družbeni geografiji postale nevidne in skrite.

»Ostajamo neodvisni od kakršnekoli ideologije in strankarske politike in zavračamo vse, kar pospešuje revščino, krivičnost in nasilje, ter sodelujemo z vsemi, ki gradijo človeka vrednejšo družbo. Napredek, ki se mu posvečamo v evangelijskem duhu, uresničuje osvobajajočo Kristusovo ljubezen in je znamenje navzočnosti Božjega kraljestva.« (K 33)

To je obsodba pometanja pod preprogo (najnevarnejše oblike laži!), prikrievanja nepravičnih strukturnih stvarnosti, zanikanja osebne in kolektivne odgovornosti ter odlašanja na prihodnost, kar se danes noče. Moramo biti kritični, da bi bili konstruktivni, probleme moramo izraziti, da bi jih lahko reševali, ne da bi škodovali ljudem.

❖ Majhna prizadevnost »za druge« prinaša nove odgovornosti, sili k iskanju, k iskanju nove energije. Zaradi nje zmoremo zdržati in se odzvati v težavah, v morebitnih krizah in v negativnih dogodkih. *Majhni možni koraki, če jih v celoti naredimo, spreminjajo.* Zato mladim pomagamo, da ponovno odkrijejo večjo pripadnost tipičnim elementom krščanskega humanizma, kar zadeva njihovo udejstvovanje v svetu.

Vzgojno-izobraževalna dejavnost v teh ustanovah in dejavnostih mlade pripravlja in jim pomaga, da se vključijo v teritorij. Hkrati spodbuja **skrb za skupni dom**. V našo vzgojno ponudbo vključujemo odgovornost za ohranjanje neokrnjenega in zdravega okolja za vse ljudi. Papež Frančišek je v svoji okrožnici *Hvaljen, moj Gospod – Laudato si* to vprašanje dokončno vpeljal v vzgojno in družbeno refleksijo. Povezal je namreč okoljsko in družbeno/socialno krizo ter pozval tako k socialnemu/družbenemu dialogu za doseganje trajnostnega razvoja kakor tudi k nujnosti človeške in celostne ekologije. Kot vzgojitelji sprejemamo, da sta skrb za naravo in pravičnost do revnih neločljivo povezani, in spodbujamo ekološki pristop, ki prisluhne tako kriku zemlje kot kriku revnih.

ORGANSKA PASTORALNA ANIMACIJA USTANOV IN DEJAVNOSTI ZA MLADE V OKOLIŠČINAH RANLJIVOSTI IN IZKLJUČENOSTI

POGLAVJE

IV

4 1

TEMELJNI PRISTOPI V PONUDBI

Zato je napočil čas, da na odprt in nikakor ne izključujoč način določimo vsaj tri posebne strateške prednostne naloge, ki nam bodo omogočile delovanje na terenu.

4 1 1

Poglobljeno poznavanje mladinske stvarnosti in kulturnih procesov

❖ Vzgojno-pastoralna dejavnost na naših teritorijih ne more delovati le s kratkimi lučmi, ki omogočajo videti le tisto, kar je neposredno in na dosegu roke. Potrebujemo luči, ki segajo v globino, da odkrijemo izzive, ki nam jih postavlja družbena in kulturna stvarnost in ki nam omogočajo prehoditi nove poti ter delovati s humanizirajočim, preoblikujočim in osvobajajočim obzorjem.

Nujno in potrebno je gojiti neposredno poznavanje stvarnosti, v kateri se pojavljata izključenost in socialna ranljivost. To nas spominja, da je **solidarnost šola odprtih oči**. Gledati s perspektive obrobja in se pustiti gledati revnim otrokom in mladim v Torinu je tisto, kar je don Cafasso svetoval don Bosku. Zavedanje se prebuja s pogledom, predvsem s pogledom na neprijeten obraz revščine in izključenosti najrevnejših, ki so nehali upati in pogosto celo hrepeneti.

To je pogled, ki ga je don Bosko dobil na začetku svojega apostolata vzgojitelja mladih. Tudi danes je pristnost salezijanskega pogleda v vseh naših salezijanskih navzočnostih vaja v bližini in navzočnosti. Človeški obraz tolikih mladih nas »zapelje« in primora, da se angažiramo v teži resničnosti.

❖ Treba je računati na člane VPS, ki so sposobni **razmišljati, sistematizirati izkušnje, zbirati in analizirati podatke**, kar omogoča merjenje učinka opravljenega dela ter vrednotenje in krepitev vzgojne pastoralne dejavnosti vsake ustanove. Za uresničevanje tega je treba opredeliti dejavnost, ki jo kot kongregacija ponujamo najbolj potrebnim v vsaki od teh ustanov in dejavnosti. S tem se izognemo tveganju, da bi tudi mi postali dejavnik, ki krši njihovo dostojanstvo.

Zato stalno razmišljanje o učinkih različnih vrst revščine, mobilnosti ljudi in izključenosti ter vplivu vsega tega na svet mladih, zlasti na družino, vključuje tudi *sistematično sodelovanje med različnimi institucijami, ki so prisotne na teritoriju*. Naša karizma zahteva, da skrbno zaznavamo kulturne kategorije mladih, pomoči potrebnih in manjšin ter tako prispevamo k izgradnji novega človeštva, izhajajoč tudi z obrobja zgodovine.

»V našem primeru prednostna možnost za najrevnejše mlade pomeni, da moramo nujno upoštevati različna okolja, iz katerih prihajajo. Zato je težišče teh ustanov in storitev socialno ter zahteva interdisciplinaren razmislek in poseg, ki naj predlaga spremljevalne poti za mladega človeka, njegovo družino (če jo ima) in njegovo socialno jedro. To pomeni, da je treba razmere revščine resno in poglobljeno analizirati, ne glede na to, kje se pojavijo. Jasno je, da se moramo na spremljanje ljudi in skupnosti v razmerah ranljivosti pripraviti in pridobiti enako strokovno znanje kot na drugih 'običajnih in tradicionalnih' področjih našega pastoralnega dela, kjer skrbimo, da se na različne potrebe odzovemo s strokovnimi in kakovostnimi ponudbami.« (GVS 438, str. 14)

Načrt celostnega spremljanja

❖ Človek odrašča počasi in postopoma. To pomeni, da imajo procesi spreminjanja prednost pred takojšnjimi rezultati. Zato je naše delovanje predvsem **spremljanje celostnih procesov osebnega razvoja**.

To spremljanje procesov je značilnost, ki si zasluži salezijansko pozornost: gre za celostno spremljanje, ki se ne osredotoča na parcialne elemente osebe. Ta ponudba celostnega razvoja, ki se razteza na vse življenjske izkušnje mladih in vse razsežnosti njihove osebe (osebno, družinsko, družbeno-kulturno, okoljsko, družbeno-politično in etično-religiozno), bo stalno in sistematično upoštevala njihove osebne vire/moči, tako da bodo tudi oni sami vedno bolj postajali protagonisti lastnega življenja.

Zato model socialnega sektorja daje prednost interdisciplinarnemu pristopu in za vsakega mladega pripravi poseben vzgojno-izobraževalni delovni načrt, na podlagi katerega ga spremlja, ocenjuje njegov napredek in skupaj ugotovi, kdaj so bili cilji doseženi. Zaradi tega so vsi vzgojitelji postopoma pridobili teoretično usposabljanje in osnovna načela glede **spremljanja kot procesa spreminjajočega dialoga**.

❖ VPN ustanove, ki je izrecno namenjena služenju mladim v okoliščinah ranljivosti in izključenosti, načrtuje **politike in strategije za pomoč in spremljanje**:

- *Približati se resničnosti mladih, se zanimati zanjo in jo spoznati, deliti z njimi njihove interese v njihovem svetu in življenjskem prostoru ter jih brezpogojno sprejeti že od samega začetka.*
- *Maksimalno spodbujati talente vsakega posameznika, vsakemu dati priložnosti za razvoj in uresničevanje lastnih potencialov, imenovanih tudi »darovi«; v procesu kontinuitete, ki postane tudi vodilo za oblikovanje življenjskega načrta posameznika, kar se tiče vseh človeških vidikov: intelektualnega, fizičnega, etičnega, družbenega in verskega.*
- *Uresničevati pristope, ki so relevantni za vzgojo in osebno spremljanje mladih, ki jim pomagajo sprejeti sebe in jim ponudijo možnost rehabilitacije in pozitivne preusmeritve življenja (z gojenjem odnosov, primernih za zdrav odnos do sebe in drugih).*
- *Spoznati njihov verski svet, da bi jim ponudili izkušnje, ki od samega začetka spodbujajo rast njihove duhovne razsežnosti in jim pomagajo osebno usvojiti vzgojne, verske in evangelijske vrednote.*
- *Pomagati jim odkriti in izkusiti ljubečo in očetovsko navzočnost Boga v njihovem življenju, tako da ustvarimo pogoje za osebno, potrpežljivo, zaupno in prijateljsko srečanje med vzgojiteljem in mladim.*
- *Mladim ponuditi konkretne dejavnosti, ki jih bodo odvrnile od nasilja, drog in organiziranega kriminala. Šport, glasba, ples, igre in druge umetniške dejavnosti so bistvenega pomena za intelektualni in motorični razvoj. Izboljšujejo tudi socialne spretnosti in vključujejo mlade v skupnost ponujajoč druge možnosti za zdravo zabavo*

in/ali razvedrilo. Primeri tega so: športni turnirji, igre za povezovanje in timsko delo, pevska in igralska tekmovanja ipd.

- ▶ Na novo opredeliti sanje številnih ljudi, ki danes bolj kot kadarkoli prej živijo v *razmerah človeške mobilnosti (priseljenci, begunci, razseljene osebe)*. Spoprijemati se z realnostjo s pomočjo štirih glagolov, ki jih je papež Frančišek spodbudil na Mednarodnem forumu o migracijah in miru februarja 2017: »sprejeti, zaščititi, spodbujati in integrirati«.

Uresničenje migracijskega projekta je neizogibno povezano z izzivi, ki so pogosto nepredvidljivi, zlasti za osebo, ki migrira, pa tudi za družbo/državo gostiteljico. Če se proces migracije zgodi v obdobju odraščanja, za katerega so značilni negotovost, dvomi o prihodnosti in težave pri določanju prednostnih ciljev, se vpliv tega procesa eksponentno poveča.

- ▶ Motivirati mlade za sodelovanje v *solidarnostnih iniciativah* s prostovoljnim delom, pri katerem skrbijo za druge, da bi jih postopoma pripeljali do aktivnega državljanstva.
- ▶ Spremljati mlade na prehodu v odraslost z oblikovanjem izobraževalno-delovnih tečajev, ki jim omogočajo, da *si opomorejo, se aktivirajo in se približajo svetu dela*.
- ▶ Prav tako spremljamo heterogeni prostor stičišča, kot je *medkulturnost*, kjer odnose spremljajo konflikti, ki pogojujejo sožitje in mir.

Razvoj mrežnih programov in projektov

❖ Salezijansko spremljanje ni le metodologija, ampak je odraz salezijskega načina pristopa: to je **humanistični način/model, kjer odnos pomoči vključuje empatijo, povezanost z drugimi in skrb za življenje**.

Obstajajo salezijanske ustanove in dejavnosti, ki skrbijo za življenje, zlasti za najbolj ogrožene (*področje izključenosti*); skrbijo za krhkost, zlasti za najbolj ranljive (*področje zdravja*); skrbijo za zemljo, zlasti za tisto, ki jo je človek zlorabil (*področje ekologije*); skrbijo za pravičen in solidaren svet (*področje sodelovanja*).

Glede na obsežnost front, na katerih se bojujemo, moramo upoštevati premišljenost, načrtnost in multidisciplinarnost dejavnosti za doseganje cilja pri specifični populaciji, kar je vedno znotraj institucionalno določenega okvira. Z drugimi besedami, gre za razvijanje orodij in procesov preoblikovanja glede na vse večjo zapletenost družbenih pojavov.

Za kakovostno vzgojno-pastoralno delovanje ne zadoščajo samo intuicije, občasne izkušnje ali osebna dobra volja, ki izhaja iz človekoljubja. Z drugimi besedami, niso učinkovite vse oblike pomoči in niso koristni vsi načini delovanja.

❖ Zato je koristno, da se to področje najprej opredeli v **inšpektorialnem VPN**, kjer se natančneje določi, v katerih okoljih se te vzgojno-pastoralne dejavnosti razvijajo, jasno se opredeli njihove cilje, časovne okvire, ekipe, metodologije, kakor tudi kazalnike, ki bodo inšpektoriji pomagali pri njihovi krepitvi. Ker gre za vzgojna in evangelizacijska okolja, je treba zagotoviti dostojanstvo prostorov, delovnih pripomočkov in vseh vrst sredstev, zaradi katerih je delo z najrevnejšimi priložnost za dvig kakovosti njihovega življenja. Gre za oblikovanje idealnih smernic, ki so skupne vsem vključenim osebam v obliki načel in vrednot, ki morajo usmerjati vzgojno in pastoralno delovanje.

Drugič, vsaka **VPS** mora v svoj **krajevni VPN** redno vključevati preučevanje mladinske stvarnosti in jo analizirati z držo vere in razločevanja. Izhodišče mora biti srečanje z resničnostjo mladih in da bi bilo to srečanje iskreno, mora biti prežeto s poslušom in pogumom.

Poleg tega se bomo izognili samozaverovanosti¹ poslanstva do te mere, kolikor bo poglobljeno poznavanje mladinske stvarnosti podprto s povezovanjem in usklajenim delom z drugimi ustanovami, cerkvenimi in civilnimi, ki so prisotne v neposrednem okolju.

»Načrt, ki si ga za to okolje zastavlja salezijanski vzgojno-pastoralni načrt (VPN), s pravo apostolsko gorečnostjo poskrbi, da se izrazijo njegove štiri razsežnosti, tako da se s spremljanjem vzgojnega procesa mladih v odnosu do njihove družine (če jo imajo) in njihovega okolja uresniči resnično preoblikovanje kulture in ublaži opustošenje zaradi družbenega zla, ki je prisotno v njiho-

¹ Autoreferenzialità.

vi osebni zgodovini. V svoji cerkveni zavzetosti za odrešenje človeštva si prizadevamo vzpostaviti procese ponovnega vključevanja teh mladih, ki so svoj čas izključeni iz družbe obstali na robu, in jih ob popolnem spoštovanju njihove svobode vanjo vračamo kot osebe, kot dejavne in verujoče državljane, sposobne samostojnega razvoja.« (GVS 438, str. 6)

❖ Ta organizacijski model, v katerem imata sodelovanje in vključenost VPS odločilno vlogo, pomeni, da VPS ne pridobiva izkušenj le iz spremljanja ljudi, temveč tudi iz **merjenja in sistematizacije svojega pedagoškega znanja**. V tem smislu so številna okolja uvedla sisteme vodenja in kakovosti, ki omogočajo *spremljanje in nenehno izboljševanje storitev*. Poleg tega so spodbujala mehanizme merjenja in komuniciranja, da bi vse ravni kongregacije vključili v vplivanje okolja, omogočajoč procese refleksije in odločanja ter odgovorno vključevanje institucionalnih organov. To pa omogoča pripravo *družbene bilance njenega delovanja*.

Treba je tudi **optimizirati digitalno razsežnost**, prilagoditi tehnologije na tem področju in tako odpraviti pomanjkanje sinergij med socialnim in digitalnim sektorjem. To je danes pomemben vidik za preoblikovalno dejavnost v socialnem delovanju, ki smo ga salezijanci poklicani izvajati v življenju ljudi in v sami družbi.

❖ V svetu, ki ga povezujejo interesi in težave, moramo graditi mostove in **zaveznitva na lokalni, inšpektorialni in regionalni ravni**. V nekaterih primerih je tovrstno sodelovanje na operativni ravni še vedno izziv. Praksa se srečuje z ovirami različne narave, kot so razlikovanje ranljivih skupin, odpor do sprememb, različnost interesov ali pomanjkanje prilagodljivosti in prožnosti. Vendarle:

- I. Raste zavest mrežnega sodelovanja, predvsem **med samimi salezijanskimi ustanovami** tega okolja, da bi se korporativno okrepili v regiji, pa tudi sodelovanja s salezijanskimi ustanovami drugih salezijanskih okolij, ki so poklicane, da odprejo svoja vrata najbolj potrebnim, jim omogočijo uporabo svojih prostorov in jim olajšajo vključevanje v svojo izobraževalno ponudbo.

V tem smislu je treba **okrepiti notranja komunikacijska omrežja**, da bi spodbudili skupni razmislek in omogočili izmenjavo dobrih praks, orodij in protokolov. Vzpostavitev te informacijske mreže o

teh navzočnostih ter njihovih projektih, programih in dejavnostih zagotavlja povratne informacije za učinkovito izvajanje njihovih procesov izobraževanja in ponovnega socialnega vključevanja.

- II. Na družbeno stvarnost moramo gledati kot na niz povezav, v katerih so institucije in ljudje (socialni dejavniki, cerkvene ustanove, socialne službe, javne uprave in mednarodna združenja) vključeni v skupne odnose in rešitve. Zato je razvoj programov in projektov v tem vzgojno-pastoralnem okolju nedvomno v prednosti, če obstaja **mrežno delovanje z drugimi civilnimi in verskimi organizacijami**, ki imajo podobne cilje.

Eden od vidikov, na katere je treba paziti, je sposobnost dialoga in pogajanj z vladnimi in nevladnimi ustanovami za sodelovanje v projektih ali za pridobivanje sredstev, *ne da bi se pri tem odrekli vrednotam, ki spodbujajo krščansko etiko.*

- III. Okrepiti je treba prisotnost inšpektorij v ustreznih civilnih organizacijah, da bi lahko spremljale razvoj **socialnih politik za mlade** ter sodelovale pri **razmisleku in oblikovanju zakonodajnih odločitev**. Delo v mreži je izziv za salezijanske ustanove, saj jim omogoča, da pridobijo več kompetenc pri uresničevanju svojih dejavnosti; hkrati pa delijo svoje dobre prakse, tako da jih lahko posnemajo tudi drugi.

4 2

STRUKTURE UDELEŽENOSTI IN ODGOVORNOSTI

4 2 1

Na lokalni ravni

❖ Zaradi hitrosti pomembnih sprememb v naših družbah morajo vse salezijanske navzočnosti v inšpektoriji, v vsakem pastoralnem okolju, v katerem delujejo, zagotoviti **učinkovite odzive na različne vrste revščine, ki povzročajo ranljivost in izključenost iz njihovega okolja**, in sicer z uvedbo usklajenih procesov, ki vključujejo različne akterje na teritoriju in si prizadevajo najti najboljše rešitve za pomoč pri blaženju družbenega nerada.

V specifičnih ustanovah in dejavnostih tega okolja, ki dela z mladimi v okoliščinah ranljivosti in izključenosti, je treba pozornost do mladih v težavah razvijati z upoštevanjem nujnosti, da se v vseh okoljih salezijanske hiše vzpostavijo interdisciplinarne in ustrezno usposobljene ekipe, ki bodo zagotovile kakovostno in strokovno salezijansko socialno delovanje.

❖ Pomemben je čut za odprtost salezijanske ustanove v okolje in v svet mladih, kakor tudi **krepitev dobro oblikovane načrtovalne miselnosti**, prilagojene merilom in zahtevam vzgojno-pastoralnega dela s temi mladimi. Na enak način je pozornost na dinamiko in delovanje salezijanske ustanove bistvenega pomena, da se izognemo vsakršnemu izključevanju. Prav tako je pomembna tudi prisotnost, sodelovanje in vključevanje mladih v dejavnosti in skupine. Na enak način je potrebno nenehno iskanje kakovosti vzgojnih procesov in programov, ki jih zahtevajo pogoji uporabnikov.

❖ Specifične ustanove, posvečene pastoralni oskrbi mladih v okoliščinah ranljivosti in izključenosti, so združile veliko število meril in pristopov, ki dajejo identiteto njihovem upravljanju. Kot vse salezijanske ustanove morajo biti tudi te vzgojno-pastoralne navzočnosti z **ustreznim upravljanjem in vodenjem** pripadajočih ekonomskih virov. Izziv je doseči večjo raznolikost virov financiranja, da bi dosegli neodvisnost in samostojnost, ter močnejšo zavezanost trajnosti, da bi zagotovili učinkovit in dolgoročno vzdržen ekonomski model.

Hkrati se zahteva poglobljeno poznavanje pravnih okvirov posameznih držav za uresničevanje dejavnosti z mladoletnimi in osebami v ranljivih situacijah.

»Kot v vsakem procesu rasti in zorenja ustanov je treba tudi pri teh ustanovah načrtovati prihodnost, pri čemer je treba vedno zagotoviti, da se kakovostno in dostojanstveno odzivajo na potrebe upravičencev. Premagati je treba miselnost, ki je v nekaterih inšpektorijah še vedno prisotna in ki povzroča vrzel in razliko med zgradbami, opremo in profili vzgojiteljev in upravljavcev ustanov, ki so namenjene mladim, ki živijo brez ekonomskega pomanjkanja, in tistimi, ki so namenjene najrevnejšim. To ohranja razliko med tistimi, ki imajo več možnosti, in tistimi, ki so v slabšem položaju, in če želimo biti zvesti Gospodu Jezusu in don Bosku, tega ne smemo dopustiti, saj si revni od nas zaslužijo najboljše – kot smo se naučili od don Boska.« (GVS 438, str. 23)

❖ Kot smo že povedali, je nujno in potrebno okrepiti zmogljivosti **lokalnih teles za mrežno teritorialno delovanje**, da tako skrbimo za politični vpliv njihovega okolja, pa tudi širitev sodelovanja s platformami, forumi, mrežami, gibanji za sodelovanje in družbene zahteve ter iniciativami za državljansko solidarnost.

Na inšpektorialni in medinšpektorialni ravni

❖ V inšpektorijah naraščajo senzibilnost in skrb, refleksija in zavzetost za svet mladih v okoliščinah ranljivosti in izključenosti. Tovrstna tipologija ustanov in dejavnosti ne predstavlja izolirane pobude, ki bi bila vezana samo na nekatere posebne navzočnosti ali ki bi jo animirale izključno osebne iniciative. Spričo individualizma, ki temelji na nezaupanju in samozadostnosti, je predlog jasen: **»institucionalna senzibilnost«**, ki se odraža v sklepih kapituljev in inšpektorialnih zborov ter v določilih in smernicah uradnih dokumentov.

ONI in VPN, kot smo rekli, v skladu s svojimi možnostmi, politikami in strategijami v korist najrevnejših usmerjata organsko in mrežno animacijo, ki na vseh področjih sodeluje s salezijansko družino ter drugimi cerkvenimi in civilnimi organizacijami.

Delegat za mladinsko pastoralo in oseba za inšpektorialno/nacionalno koordinacijo ustanov in dejavnosti za mlade v okoliščinah ranljivosti in izključenosti zagotavljata, da se v VPN vključijo smernice, ki bodo zagotavljale karizmatično identiteto, pedagoške in organizacijske modele, ki dajejo trdnost lokalnim procesom, ter določita metodologije za spremljanje, vrednotenje in povratne informacije na inšpektorialni/nacionalni ravni.

Inšpektorialni koordinator tega okolja je del inšpektorialne ekipe salezijanske mladinske pastore. Pomembna je vloga inšpektorialnih, nacionalnih in regionalnih ekip in komisij, ki podpirajo inšpektorije pri razvoju te salezijanske dejavnosti.

Poleg tega je treba kot merilo za poklicno razločevanje **v salezijanskih hišah začetne formacije** upoštevati, da mladi sobratje izkustveno prevzamejo izbiro za prednostne osebe – najrevnejše mlade, kot izraz svoje salezijanske poklicnosti in kot jasno prioriteto v poslanstvu.

❖ Vzpostavitev salezijanskih mrež na inšpektorialni in nacionalni ravni omogoča usklajevanje projektov, podporo pri poslanstvu in preglednost vodenja. **Nacionalne in inšpektorialne salezijanske mreže** dajejo značaj enotnosti in pripadnosti velikemu nacionalnemu in internacionalnemu gibanju, ki ustvarja prepoznavnost Cerkev in kongregacije v njuni zavzetosti za gradnjo pravičnosti, miru in družbenega prijateljstva.

Nekatere najpomembnejše naloge mrež so:

- ▮ skupna refleksija o različnih vidikih mladih v okoliščinah ranljivosti in izključenosti v različnih državah;
- ▮ zagotavljanje podatkov o kazalnikih, določenih v salezijanskih ustanovah za socialno kohezijo;
- ▮ stična formacija članov VPS, ki delajo v socialnem sektorju;
- ▮ in skupno oblikovanje projektov, ki imajo usklajen vpliv na različna geografska območja, ki trpijo zaradi skupnih posledic različnih oblik revščine.

Ta skupna prizadevanja krepijo institucionalni razvoj, ki omogoča, da naše ustanove kompetentno opravljajo svoje dejavnosti, povečujejo sposobnost pogajanj o virih za poslanstvo v odnosih z institucijami, ki zagotavljajo pravice, in širijo sposobnost političnega vplivanja, saj prizadetim dajejo glas v forumih, kjer se sprejemajo odločitve, ki bi morale koristiti blaginji ljudi.

❖ Pri animaciji in usklajevanju tega okolja je še posebej pomembno usklajeno sodelovanje z **inšpektorialno razvojno projektno pisarno**. Ta pisarna nudi pomoč inšpektoriji in ustanovam pri pridobivanju kompetenc za načrtovanje, izvajanje, analizo podatkov in oblikovanje merilnih orodij pri vrednotenju projektov, katerih cilj je izvajanje razvojnih ukrepov za mlade in družbene skupine. Zanje išče tudi vire financiranja in izvaja druge ukrepe, ki vodijo k institucionalni krepitvi.

Ustanove in dejavnosti, namenjene mladim v okoliščinah ranljivosti in izključenosti, upoštevajo predpise posameznih inšpektorij za predstavitev finančnih projektov ali pridobivanje gospodarskih sredstev prek razvojno projektne pisarne, kar povečuje kulturo transparentne odgovornosti v

odnosu do inšpektorije in družbe na splošno. Objava socialnega poročila, politični vpliv, sodelovanje v medinstitucionalnih mrežah in zavezništvi krepijo zmožnost naših ustanov, da si zagotovijo sredstva, potrebna za svoje delovanje.

V nekaterih okoljih so funkcije zbiranja sredstev razvojno projektne pisarne vključene v samo salezijansko ustanovo, ki ima lastne sisteme/ekipe za zbiranje sredstev.

Številne inšpektorije so razvile strategije financiranja z drugimi javnimi ali zasebnimi institucijami, ki si medsebojno delijo in povezujejo svoje storitve. Zaradi teh zavezništev se zavedamo, da se na družbene probleme ne odziva le salezijanska kongregacija, ampak da je ta vključena kot akter dogajanja, ki skupaj z drugimi ustvarja družbene spremembe.

ZAKLJUČEK

OD PASTI UMIKA K PREBOJU NA NEZNANE TERITORIJE

Obstajajo skrite in nepomembne situacije ranljivosti (ki niso poudarjene ali prikazane), ki so potopljene v anonimnost in mnoge ljudi vodijo v temne kotičke izključenosti. Tako kot v zgodbi o vdovi iz Naina (Lk 7,11-17), ki je imela le sina, ki je bil zanjo vse. V eni krsti sta potopljene dve življenji, njeno in sinovo. Tudi danes je veliko takšnih zgodb, *veliko družin, v katerih je smrt doma*. Jezus je žalosten zaradi ženine žalosti. Ko vidi njen jok in je ganjen, ne nadaljuje poti, ampak se ustavi in s tihim glasom reče: »Žena, ne jokaj.« Vendar se ne zadovolji s tem, da bi obrisal solze. Jezus jo potolaži z rešitvijo.

Tudi mi, don Boskovi salezijanci, nismo izgubili sposobnosti, *da bi se pustili voditi Duhu*, da bi razvili dejavnost, podobno Jezusovi, resnično vključujočo, človeško in transcendentno.

Zavedamo se, da je danes treba vstopati v odnose v kontekstih oseb, ki niso vse povezane z našo institucijo, z našimi centri in dejavnostmi. *Izhod na ulice in iskanje zgodb ter sejanje upanja postaja nujno*. Človeka, državo ali trpljenje lahko spoznamo samo na en način: ustavimo se, pokleknejo in pogledamo od blizu. Pogledati obraze drugih, njihove oči, njihov glas. Ko se ob nekom ustavite, ste že veliko naredili za zgodovino sveta.

Naša vzgojno-pastoralna dejavnost »v izhodu« (kot Cerkev) zahteva čas in trud, vključuje ustvarjalnost in hkrati *učenje z drugimi in učenje od drugih* o pionirskih iniciativah, ki so jih izvajali drugi v kongregaciji ali zunaj nje. Skupen preboj na nova obrobja za nas kot institucijo pomeni ustvarjanje soudeležbe, medsebojne podpore, motivacije, večjega zaupanja za inovacije in preoblikovanje lokalne prakse.

LITERATURA

- Papež Pavel VI., *Okrožnica O delu za razvoj narodov – Populorum Progressio*, Nadškofijski ordinariat, Ljubljana, 1967.
- Papež Janez Pavel II., *Apostolska spodbuda O pokori in spravi – Reconciliatio et Paenitentia*, Cerkevni dokumenti 25, Družina, Ljubljana, 1985.
- Papež Janez Pavel II., *Okrožnica O skrbi za socialno vprašanje – Sollicitudo Rei Socialis*, Cerkevni dokumenti 37, Družina, Ljubljana, 1988.
- Papež Benedikt XVI., *Okrožnica Bog je ljubezen – Deus caritas est*, Cerkevni dokumenti 112, Družina, Ljubljana, 2006.
- Papež Benedikt XVI., *Okrožnica Ljubezen v resnici – Caritas in Veritate*, Cerkevni dokumenti 127, Družina, Ljubljana, 2009.
- Papež Frančišek, *Apostolska spodbuda Veselje evangelija – Evangelii Gaudium*, Cerkevni dokumenti 140, Družina, Ljubljana, 2014.
- Papež Frančišek, *Okrožnica Hvaljen, moj Gospod – Laudato si*, Cerkevni dokumenti 149, Družina, Ljubljana, 2015.
- Papež Frančišek, *Okrožnica Vsi smo bratje – Fratelli Tutti*, Cerkevni dokumenti 165, Družina, Ljubljana, 2020.
- Janez Bosko, *Spomini na Oratorija sv. Frančiška Saleškega od 1815 do 1855*, Salezijanski inšpektorat, Ljubljana, 1996.
- Janez Bosko, *Iz pravilnika za hiše družbe sv. Frančiška Saleškega*, v: Tone Ciglar, *Rad vas imam. Preventivni vzgojni sistem sv. Janeza Boska*, Ljubljana, 2004, str. 459–460.
- Janez Bosko, *Cenni storici intorno all'Oratorio di S. Francesco di Sales – Zgodovinski zapisi v povezavi z Oratorijem sv. Frančiška Saleškega (1862–63)*.
- Dikasterij za mladinsko pastoralo, *Salezijanska mladinska pastoralna. Referenčni okvir*, Salezijanski inšpektorat, Ljubljana, 2014.
- Sektor za salezijansko mladinsko pastoralo, *Mladinska pastoralna in družina*, Salezijanski inšpektorat, Ljubljana, 2022.
- Sektor za salezijansko mladinsko pastoralo, *Una pastorale giovanile che educa ad amare – Mladinska pastoralna, ki vzgaja za ljubezen*, Rim, 2023.
- Ángel Fernández Artime, *»Mladenič, rečem ti: vstani!«*, GVS 438, Salezijanski inšpektorat, Ljubljana, 2022.

